

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Seksen üçüncü Birleşim

15 . V . 1953 Cuma

İçindekiler

	Sayfa	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	266	
2. — Yoklama	267	
3. — Görüşülen işler	267	
1. — Köy kanunu lâyihası ve Adalet Komisyonu düşüncesiyle İçişleri Komisyonu raporu (1/185)	267 :286,286 :290	
4. — Sorular ve cevaplar	290	
A — Yazılı sorular	290	
1. — Trabzon Mebusu Cemal Reşit Eyüboğlu'nun, Karadeniz'in Doğusunda ki vilâyetlerde yaşayan halkın iktisaden kalkındırılmasını sağlamak için buralarda doküma, çimento fabrikaları ile gübre ve balık sanayii gibi sınâi tesislerin vücuda getirilmesi ve bu işlerin bir programa bağlanması hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret		
Vekili Enver Güreli ve İşletmeler Vekili Sıtkı Yırcalı'nın sözlü cevapları (6/983)	290 :292	
2. — Malatya Mebusu Mehmet Kulu'nun, Arapkir Kazasındaki Küçük Sanatlar Kooperatifinde vukubulduğu söylenen suiistimaller hakkında bir muamele cereyan edip etmediğine dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli'nin yazılı cevabı (6/995)		292
3. — Çorum Mebusu Ahmet Başbüyük'ün, Toprak Mahsulleri Ofisi alım merkezlerindeki muamelelerin ıslahı ve muvakkat alım merkezlerinin daimileştirilmesi hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli'nin yazılı cevabı (6/1037)		292 :294

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Soruların gündemin diğer maddelerinden sonra görüşmesi hakkındaki önerge reddolundu.

Muğla Mebusu Cemal Hünel'in, süngerci ve balıkçılar hakkındaki sorusu, kendisi ve ilgili Vekil hazır bulunmadığından gelecek Birleşime bırakıldı.

Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgil-ler'in, müzelerdeki bazı tarihi eşyanın Paris'te bir sergide teşhir edilmek üzere Fransa'ya gönderilmesi kararına dair sorusu, ilgili Vekil hazır bulunmadığından gelecek Birleşime bırakıldı.

Birleşime ara verildi.

İkinci Oturum

İsparta Mebusu Said Bilgiç'in, Türkiye Talebe Eedarasyonu tarafından tertiplenen seyahatler ve bu Federasyona yapılan yardımlar hakkındaki sorusu, kendisi hazır bulunmadığından gelecek Birleşime bırakıldı.

Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgil-ler'in, Büyük Doğu Meemuasının, günlük gazete haline geldiği ve kapandığı tarih ile bu müddet içinde aldığı resmî ilâna dair sorusu, Başvekil hazır bulunmadığından gelecek Birleşime bırakıldı.

Trabzon Mebusu Hamdi Orhon'un, İstanbul'da toplanmış bulunan Veremle Savaş Derneği Kongresine vâkı müdahale hakkındaki sorusu, ilgili Vekil hazır bulunmadığından gelecek Birleşime bırakıldı.

Trabzon Mebusu Cemal Reşit Eyüboğlu'nun, Vaşington'daki Milletlerarası Buğday Anlaşması hakkındaki sorusuna, Ekonomi ve Ticaret Vekili cevap verdi.

Balıkesir Mebusu Ali Fahri İşeri'nin, Bandırma'da komiser Şevki Gürkaya hakkındaki şikâyetlere dair sorusu, ilgili vekil hazır bulunmadığından gelecek Birleşime bırakıldı.

Ordu Mebusu Hüsnü Akyol'un, Zonguldak - Ereğli Kömür İşletmesinin işçiler için satın aldığı lâstik botlar hakkındaki sorusuna, İşletmeler Vekili Sıtkı Yırcalı cevap verdi.

Yozgad Mebusu Yusuf Karşoğlu'nun, Çankaya'ya yakın bir köyde vukubulduğu söylenen çirkin hâdiseye ve faillerine dair sorusu, ilgili vekil hazır bulunmadığından gelecek birleşime bırakıldı.

Çanakkale Mebusu Süreyya Endik'in, Balıkesir ve Çanakkale'deki vukubulan zelzeleden Hükümetin ne zaman haberdar olduğuna ve yapılan yardımlara dair sorusu, kendisi hazır bulunmadığından gelecek birleşime bırakıldı.

Seyhan Mebusu Sinan Tekelioğlu'nun, Saracoğlu mahallesindeki apartmanların masraflarına; icar şekline ve Verem Savaş dernekleriyle verem hastanelerinin faaliyetlerine dair sorusuna, Maliye ve Sağlık ve Sosyal Yardım vekilleri cevap verdiler.

Antalya Mebusu Burhanettin Onat'ın, Tunus meselesinde Hükümetin noktai nazarma dair sorusuna, Dışişleri Vekili cevap verdi.

15.V.1953 Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Reisvekili

Manisa Mebusu
M. Kurbanoğlu

Kâtip

Kayseri Mebusu
İ. Kirazoğlu

Kâtip

Bolu Mebusu
İ. Gülez

Sorular

Yazılı soru

Simob Mebusu Muhit Tümerkan'ın, Küçükçekmece gölü ile Marmara denizi arasındaki kara parçasının iki tarafından alınan büyük mikyastaki kum ve çakıl yüzünden husule ge-

len askerî, sıhhi ve idari mahzurlar hakkındaki yazılı soru önergesi İçişleri, Millî Savunma, Sağlık ve Sosyal Yardım vekâletlerine gönderilmiştir. (6/1066)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,10

REİS — Resvekili Muzaffer Kurbanoğlu

KATIPLER : İhsan Gülez (Bolu), İbrahim Kirazoğlu (Kayseri)

2. — YOKLAMA

(Eskişehir secim bölgesi mebuslarına kadar yoklama yapıldı)

REİS — Çoğunluğumuz vardır, oturumu açıyorum.

Gündemle ilgili takrirler var, okutuyorum efendim:

Reisliçe

Köy Kanununun müzakeresini teminen gündemdeki kanun teklif ve tasarılarının sözlü sorulardan evvel müzakeresini arz ve teklif ederim.

Konya Mebusu
Hidayet Aydın

Yüksek Reisliçe

Bugünkü gündemde mevcut kanunların sözlü

sorulardan evvel görüşülmesini arz ve teklif eylerim.

Tokad Mebusu
Sıtkı Atanç

Yüksek Reisliçe

Bugünkü gündemde mevcut soruların kanunların görüşülmesinden sonraya tehirini arz ve teklif eylerim.

Tunceli Mebusu
Hıdır Aydın

REİS — Aynı mahiyette olan önermeleri reyimize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiş ve kanun tasarılarının görüşülmesine geçilmiştir.

3. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Köy kanunu lâyihası ve Adalet Komisyonu düşüncesiyle İçişleri Komisyonu raporu (1/185)

REİS — İvedilikle görüşülmesine karar verilen maddelerden köy kanunu tasarısının görüşülmesine devam ediyoruz.

Söz alan arkadaşların isimlerini okuyorum : Sabri Erduman, Mehmet Özdemir, Necip Bilge. Buyurun Sabri Erduman.

SABRİ ERDUMAN (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar, bugün yüksek huzurunuzda görüşülmekte bulunan köy kanunu tasarısı, hakikaten yıllardan beri ihmal edilmiş ve her şeyden mahrum, gözü görmez, kulağı işitmez hale getirilmiş büyük bir kitlenin kalkınmasını temin edecek köy dâvasıdır. («Niye gözü görmesin, kulağı işitmesin?» sesleri, gürültüler.) (Alkışlar)

REİS — Müsaade buyurun efendim:

SABRİ ERDUMAN (Devamla) — Bu kanun hakikaten köylüyü kalkındırarak ve birçok iş-

lerini düzene koyacak bir kanundur. Tasarının maddelerini ümumiyetle tetkik ettim ve gördüm ki, köyün bünyesine uygun bir şekilde hazırlanmış. Yalnız bâzı noksan ve aksak cihetleri var. Bunlar da maddelere geçildiği zaman yüksek görüşerinizle tashih edilir ve iyi bir şekilde çıkar.

Bu köy kanunu tasarısında bilhassa şahsan noksan gördüğüm tek bir mesele varsa o da köyde köyü idare edecek muhtar dâvasıdır. Köy muhtarı deyip geçmemek lâzımdır, köydeki muhtarın ilim, irfan ve bilgisi nokсандır. Fakat köylümüz, halkımız zekidir, beceriklidir, çalışkandır. Köydeki insanları, fertleri biraz daha bu sahalarda yetiştirirsek, köylerimiz o zaman daha çabuk kalkınma imkânını bulacaktır.

Arkadaşlar, nahiye müdürleri, kaymakamlar, valiler kursa davet ediliyorlar. Mülki teşkilâtın temelini teşkil eden muhtarlar bu nevi kurslardan mahrum ediliyorlar. Muhtarları kurslara çağırarak bir külfettir. Fakat muhtar, köyün derdiyle, her şeyiyle yakinen alâkadardır. Onun için

sarfedilecek paralar fazla dahi olsa, muhtarlarımızı iyi yetiştirmek elbette devletin işlerinde de kolaylıklar temin edecektir. Kaza merkezlerinde bir veya iki aylık kurslar tesisi suretiyle kanunların tatbiki, Hükümet emirlerinin yerine getirilmesi hususunda muhtarların yetiştirilmesi köyde yapılacak işleri şuurla yapılması hususunda faydalı olacaktır. Yoksa yapmış olduğumuz kanun, 442 sayılı Kanun gibi, soba deliklerinde kalmakta devam edecektir.

Muhterem arkadaşlarım, ikinci mühim mevzu da köylerdeki arazi ve sınır dâvalarıdır. Sınır dâvası deyip de geçmemek lâzımdır, mahkemelerimizi en çok işgal eden meselelerden birisidir. Bu dâva yalnız köyler arasında kalmıyor, vilâyetler hududunu dahi aşıyor. Eğer bunların hallini komisyonların elinde bırakırsak yine bir çok münazaların çıkmasını işin uzamasına vatandaşın mutazzarır olmasına sebep oluruz. Vilâyetler arasındaki ihtilâfların Dâhiliye Vekâleti tarafından ele alınması kısa zamanda bir şekli halle raptını mümkün kılacaktır. Maddesi geldiği vakit teklifimi vereceğim.

Bir de köyün hayvanat bakımından, ziraat bakımından ve mesken bakımından kalkınması için bu işlerle ilgili memurlarımızın el birliği, iş birliği yapması ve köye bir düzen vermesi lâzımdır. Köye baytar gider, fakat köyün hayvanı ile alâkadar olmaz. Köye sağlık memuru gider, fakat çantasında ilâç yoktur. Yalnız memur tâyini ile iş bitmez arkadaşlar, bunların ellerine gereken imkânları da vermeli ve hizmetlerinden istifade edilmesini temin etmeliyiz.

Arkadaşlar, hayvancılık deyip geçmeyin, memleketimizin en büyük servet kaynaklarından birisidir. 400, 500, 1000 liraya kadar boğa veriyoruz, fakat boğalardan lâyıkiyle istifade temin edemiyoruz. Boğaların yapmış olduğu islahatı, mevcut yerli ve bodur hayvanlar fenalaştırıyor. Evvelâ köyde kötü kalitedeki boğaları bertaraf etmek ve ondan sonra iyi boğaya yer vermek lâzımdır. Halbuki baytarlar bu cihetle hiçbir zaman meşgul değildirlere. Hiç olmazsa yılın ilk ve son baharında elinde makas her köyde bilfiil burdurmaya yapmış olsalar mesele kalmaz.

Buğday tohumunun verilmesi zamanında, köylümüzü duymak ve görmekten hakikaten biraz mahrum. Buğday verildiği zaman yumuşaktır, sert buğday değildir diye ekmiyor, yiyiyor.

REİS — Köy Kanununun tümü üzerinde görüşmenizi rica ederim.

SABRİ ERDUMAN (Devamla) — Arkadaşlar, köy muhtarları ile Devlet daireleri arasındaki muhabereleden de bahsedeceğim. Köy muhtarlarının Hükümetle olan münasebetleri gayet basit olmaktadır. Meselâ istatistik için tavukların adedi yahut yumurta adedi soruluyor. Köy muhtarı bunun için beş on kilometrelik karakola gider, jandarmaya malûmat arzeder: İnşallah bu gibi şeylere de bu kanun son verir. Doğrudan doğruya Devlet daireleri ile resmî muhabereyi muhtar yapmalıdır. Muhtar jandarmamızın şunun bunun elinde kullanılacak damga olmamalıdır. Onun için muhabere şekli de mühim bir yer teşkil etmektedir.

Köy kanunu tasarısını okudum, hakikaten çok iyi hazırlanmıştır. Bâzi noksanlar varsa da bunlar da yüksek ikazlarımız, yüksek teşvikimiz ve iradenizle tamamlanacaktır. Vaktimiz kıymetlidir. Bunun üzerinde fazla durulmaması ve bir an evvel maddelere geçilmesi lâzımdır. Yüksek Meclisten bunu rica ediyorum ve bu hususta bir önergem var, veriyorum.

REİS — Mehmet Özdemir.

MEHMET ÖZDEMİR (Kayseri) — Muhterem arkadaşlar, 767 bin kilometre karelik topraklarımızın % 68 nispetindeki parçası üzerinde kurulmuş 40 bin köy ile bu köylerde yaşayan tahminen 15 milyon insanı ilgilendiren bu kanunun ehemmiyeti aşikârdır.

Kanunun tümü üzerinde şimdiye kadar konuşan arkadaşlarımızı dikkatle dinledim. Birçok noktalara temas edildi ve umumiyet itibariyle kanunda aranılan ve istenilen vasıf olmadığı belirtildi. Bâzi arkadaşlar bu kürsüden köylüyü tasvire çalışırlarken iltibasa mahal verecek derecede yanlış ifadelerde bulundular. Köylümüz Hamdolsun ne kördür, ne sağırdır. Bununla beraber köylüyü artık meçhul muamma olarak görmek ve tanımak hatalıdır. Çünkü, 14 Mayıs inkılabını yaratan, onun büyük şerefini ihraz eden Türk köylüsü bizzat bu Meclisin içerisindedir. Bu itibarla köylüyü başka bir şekilde tasvir etmek meçhul muamma olarak göstermek hatalıdır. Arzettiğim gibi, köylü bizzat bu Meclisin içerisindedir.

Muhterem arkadaşlar; bu kanundan fazla bir şey beklemek hayal olur. Mevcudu 40 bini bulan,

çeşitli hususiyetleri olan ve arzettiği şartlar bakımından bizim onların karşısına her cihetten mücehhez olarak çıkmamız iktiza eder.

Köylüyü yerinde saydıran, onun ilerlemesine mâni olan esbap üzerinde evvel emirde ciddiyetle durmamız icabeder. Sabahtan akşama kadar toprakla, hayvanla uğraşan köylümüz elyevm elindeki iptidai vasıtaların zebunu bulunmaktadır. Halen köylümüzün elinde 500 binden fazla kağıt ve bir o kadar karasaban bulunmaktadır. Maalesef bu vasıtalar bizim istihsal vasıtalarımızın % 90 ını teşkil etmektedirler. Köyde yol, su, okul ve sağlık tesisleri yok mesabesinde. Mevcut olanları da natamam ve gayrı mütekâmil bir şekildedir.

Muhterem arkadaşlar, köy ve köylü bizde, diyebilirim ki, henüz keşfedilmemiş zengin bir damara benzer. Bu damar işlenir ve cevheri aslisi ortaya çıkarılırsa Türk Milleti dünyanın en büyük ve kudretli milletlerinden biri olacaktır. Şimdiye kadar hükümetler köylüden yalnız almayı düşünmüşler ve alabildikleri kadar almışlardır. Bu yanlış ve kötü zihniyetin eseri olarak (vur abalıya) darbu meseli ortaya çıkmıştır. Fakat köylünün Hükümete işi düştüğü zaman işler çatalaşmış ve ekseri halde bir nüfus cüzdanı elde etmek dahi rüşvetsiz hizmetsiz ve vasıtasız mümkün olamamıştır.

Muhtarlar, nahiye müdürlerinin ve jandarmaların âdeta seyisleri ve hizmetkârları gibi kullanılmış ve türlü hakaretlere mâruz kalarak birtakım zulümler yapılmıştır. Bu fena idarenin neticesi ve mahsulü olarak da şimdiye kadar köylü ve şehirlî ve Hükümet olarak üç büyük kutup arasında soğukluk, ziddiyet meydana gelmiştir. Hakikat ifade edilirse, bu üç kutup şimdiye kadar birbirine ısınamamışlardır ve bu yüzden de samimî olamamışlardır.

Bir defa Hükümet ve Hükümet memurları köylünün nazarında, dimağında korkunç bir kuvvet olarak belirmiştir. Allaha çok şükür 14 Mayıs inkilâbından sonra bu kötü âdet tarihe mal olmuş derecede ilk muvaffakiyetli adımlar atılmıştır. Bugün - sözle, edebiyatla değil - köylü bizim varlığımızın temeli, varlığımızın gövdesi, varlığımızın büyüğü ve aslı ve esası olarak en büyük güvenimiz ve kalkındırmaya çalıştığımız, elinden tuttuğumuz bir varlık olarak karşısında bulunmaktayız.

Muhterem arkadaşlar, evvelce köylü, değil

milletvekilini, bazen vali ve kaymakamları bile göremezdi. Bunları aralarında görmek köylü için hakikaten bir hâdiseydi. Şimdi kendi sinesinden çıkardığı insanları milletvekili olarak karşısında bulduğu zaman hem sevinç duyuyor, hem de eski hâtıralarını tekrarlamaktan geri kalmıyor.

Arkadaşlar, tatil zamanlarında köylülerle temaslarımız esnasında onların bize aksettirdikleri dertlerin başlıcaları şunlardan ibarettir:

1. Sınır arazi ihtilâfları, tapulama işi,
2. Arazi darlığı, kifayetsizliği,
3. Orman,
4. Yol,
5. Su,
6. Asayiş,
7. Banka yardımları,
8. Sağlık işleri,
9. Otlak, yaylak ve mera meseleleri.

Bu dokuz madde üzerinde hulâsa edebildiğim bu dert ve dâvaları halledilmedikçe onlar daima bizi bu mevzularla karşı karşıya getirecektir. Bunları hallü fasletmek Hükümete düşen ilk ve asıl vazifelerden biridir. Bu işleri halledecek Hükümetin bütün mekanizmasını tam mânasiyle tanzim edebilmesi ve bu ihtiyaçlara lâyikiyle cevap verebilmesi için, evvel emirde kendimize bir çekidüzen vermemiz lâzımgelir.

Demokrat iktidarın birkaç seneden beri köy içme sularına ufak da olsa yardım ederek bu suları getirmiş olması köylülerin kalblerinde büyük bir inşirah yaratmaktadır ve bu kendi eserleri, kendilerini temsilen gönderdikleri insanların yardımı olarak kabul etmekte minnet ve şükranla hislerini tekrarlamaktadır.

Köylünün sınır arazi ihtilâflarını ortadan kaldırmak için tapulama işlerini yapmak doğrudan doğruya Hükümetin vazifesidir. Köyün okulu yapmak ve köylünün hizmetine vermek yine Hükümete ait bir iştir. Orman mevzuunu halletmek, köylüyü kaçakçılıktan kurtarmak ve onu mevzuata aykırı hareketlerden kurtarmak yine Hükümete ait bir iştir. Asayiş temin etmek, Hükümetin birinci vazifesidir. Bilhassa bu dört madde üzerinde hulâsa ettiğim işleri Hükümetin süratle yapması lâzımdır. Eğer yapmazsa köylünün bu dert ve dilekleri daima bize intikâl edecek başka türlü söz ve hareketler onları tatmin etmeyecektir.

Muhterem arkadaşlar; fırsat düşmüşken şunu

da arzedeğim; idari mekanizmamızın islahı muhtaç birçok tarafları vardır. Şayet idari mekanizmanın başında bulunan insanlara adli teminat gibi bir idari teminat verilemezse işler istenildiği şekilde yürüyecektir. Ve bu yolda birçok dedi kodular devam edip gidecektir. Zayıf karakterli birçok idare âmirleri politik cereyanlar karşısında ezilmekte, zayıf düşmekte ve hüviyetlerini kaybetmektedirler. Bunlara kendi makamlarına bağlı olarak çalışabilmelerini teminen her şeyden evvel adli teminata benzer bir idari teminat tanımayı ve vermeyi bendeniz isabetli bir iş olur mütalâa etmekteyim.

Arkadaşlar, demokrat iktidarımızdan beklenen köy kanunu tasarısı da Meclise sunulmuş bulunmaktadır. Maddelere geçildiği sıralarda daha bâzi fikir ve mütalâalarımızı arzedeceğim. Yalnız şunu ilâve edeyim ki, köylünün huzuruna bu kanunla çıkmak kâfi değildir. Daha mühim dert ve ihtiyaçlarını karşılamak için bütün Hükümet mekanizmasının daha faal olması ihtiyaçların bir an evvel karşılanıp dertlerini hal ve fasledilmesi zaruridir, hayatidir.

Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Necip Bilge, buyurun. (Yok sesleri).
Hasan Ali Vural, buyurun.

HASAN ALİ VURAL (Çorum) — Efendim, Köy Kanununun heyeti umumiyesi üzerinde konuşan arkadaşlarımın kıymetli fikirlerinden ilham alarak ve bizzat bu bünyenin içinde yaşamış ve uzun uzadıya vazife görmüş bulunmam itibariyle, birkaç hususta fikirlerimi arzedeceğim.

Arkadaşlar, Köy Kanunu ilk bakışta köye muhtariyet veren bir kanun vaziyet ve hüviyetini taşımaktadır. Bu kanunu hazırlayan komisyonun ve komisyondaki arkadaşlarımızın geniş ve sürekli mesailerini takdir etmemek elden gelmez. Ancak bundan evvelki mer'î bulunan 442 sayılı Köy Kanununun tatbikatında pek çok aksaklıklar görülmüştür. Bunu tatbik eden idare âmirlerinin sayıları hemen hemen parmakla gösterilecek derecede azdır. Ancak bunu cesur idare âmirleri tatbik edebilmişlerdir. Köy Kanunu ile köyün şahsiyeti hükmiyesini kabul ettikten sonra birtakım vazifeler, salâhiyetler veriyoruz. Bir defa Köy Kanununa teşriî bir kuvvet kisvesi giydirmek suretiyle âdeta, arkadaşlarımızın da işaret ettikleri gibi, bir parlamento kararı alması yetkisini haiz bir Meclise sahip kabul ediyoruz.

Sonra yine, icra kuvveti olarak tatbik edilecek yetkileri veriyoruz. Hattâ kazai kuvveti idare edecek yetkileri veriyoruz.

Arkadaşlar, köy teşriî kuvveti haizdir, şu şekliyle köy derneği vasıtasıyla âdeta hâkimiyetini tesis etmektedir. Sonra köy derneği, kanunun üstünde, kanunda yazılı şekillerden daha üstün olarak ayrıca karar vermek yetkisini de haizdir. Yani kanuna ilâveler yapabilmek imkânını da taşımaktadır. İcra kuvvetinden maarif işleriyle vazifelidir, Bayındırlık işleriyle vazifelidir, sağlık, tarım işleriyle vazifelidir, içişlerinin idare, emniyet ve zabıta gibi işlerini binefsihi şahsında toplamaktadır. Maliye işlerinde de vazifelidir. Vergi ve resimler alacaktır, salma salâhiyetini ve para toplama yetkisini haiz olacaktır.

Arkadaşlar, bu kadar geniş yetkileri haiz olan bu kanunun köylerimizde tatbikatı çok güçtür. Bu güçlüğü arkadaşlarımızın heyeti umumiyesinin de kabul ettiğini, buradaki konuşmalardan anlamaktayım. Bu sözlerimle komisyonu tenkid etmek istemiyorum. Çünkü tasarı, kanun tekniği bakımından tatbik edilmesi temenniye şayan olan birçok kıymetli hükümleri ihtiva etmektedir. Ancak bunların heyeti umumiyesini, yani teşriî ve icrai, nihayet kazai işleri de bir araya toplayacak olursak köyün kalkınması bütçe meselesine dayanmaktadır. İşte bu bütçe meselesi hakikaten üzerinde durulacak en mühim meseleyi teşkil etmektedir.

Arkadaşlar; bu Köy Kanununda bir nokta üzerinde bilhassa arkadaşlarımın dikkat nazarını çekmek istiyorum. Bu da köy işleridir. Bunun yanında iş programı gelir. Köyün müstakbel plânını yapmak yani şehir ve kasabalarda nasıl bir şehir plânı mevcutsa köy için de böyle bir plânın tatbik edilmesi, hazırlanması yoluna gitmemiz lâzımdır. Ancak bu plân yapılırken şehirler plânında olduğu gibi binaların sıralanacağı yerleri tesbit etmek değil, köyün ziraî kısmını, fidanlıkları, bağ bahçeleri ve sağlık işlerinde yer alacak sahaları ayırmak, ondan sonra diğer buna mümasil hususatta köy için neler yapılmak lâzımgeliyorsa bir programı, bir iş plânını, köy işleri programını tanzim etmesi ve bunun peyderpey tatbik yoluna gidilmesi icabeder. Yoksa kanun metninde yer almak kaydıyla bunların tatbik edileceğine ben şahsan şimdiden inanmıyorum. Bunu tatbik etmek güçtür. Bu işin programı

nasıl yapılacaktır? En mühim mesele buradadır. Köylünün, köy mualliminin, köy muhtarının, köy meclisinin bu plânı yapmasına imkân yoktur. Mutlak surette birçok bakanlıklar elemanlarından istifade edip veya bakanlıklarla bunu bir programa alarak hiç olmazsa senede muayyen bir miktar köylere eleman bakımından yardım ederek plân hazırlanması suretiyle köylerimizin kalkınması yoluna gidilmesi şayanı temennidir.

Sizleri fazla üzmiyeceğimi peşinen söylemiştim, sözlerime bu suretle nihayet veriyorum.

KOMİSYON ADINA BAHA KOLDAŞ (Çorum) — Çok muhterem arkadaşlarım, yüksek malûmları olduğu veçhile köylerimizin varlık şeklinde ilk ifadesi 340 tarihli Köy Kanununda yer almıştır. Bu kanunla bütün köylerimizin bir mecmuayı medeniyet teşkil edebilmeleri imkânları düşünülmüş ise de köylerimizin malî bünyesi, âm ve şâmil mânasiyle bir kül olarak tatbikata geçilmesine imkân verememiş, yer yer heyecanlı tezahürlere ve çok yerinde hassasiyetlere rağmen köy idareleri her yerde aynı kudret ve canlılığı gösterememiştir. Bununla beraber o günün şartlarına göre yaşayan kanun - bâzı antidemokratik hükümleri çıkarılırsa - Cumhuriyet devrinin ana kanunları arasına diğerlerinden çok daha pratik hükümleri sinesine almış olması ve bilhassa köylerimizi ilk defa komüne yakın bir idareye kavuşturmuş bulunması itibariyle muhakkak ki idare ve inkılâp tarihimizde daima mevkiini muhafaza edecektir.

29 yıl sonradır ki yepyeni bir hüviyetle - bütün dünyanın üzerinde ittifakla durdukları komün esasları üzerinden hazırlanmış yeni Köy Kanunu tasarısı yüksek görüş ve tetkiklerinizdedir ve bunun teşkilâtçı ve ıslahatçı karakteri nihayet bu vasfa bürünmesindedir.

Söz alan muhterem arkadaşlarımdan tasarımı baştan aşağı okumak ve tahlil etmek zahmetine katlananlar kanunun muhtelif kısımlarına istifadeli şekilde temas buyurdular. Yapıcı ve tamamlayıcı görüşlerden faydalanacağımız muhakkaktır. Maddelerin müzakeresine geçtiğimiz takdirde müspet teklifleriyle muhakkak kanun; ihtiyacı daha iyi karşılayacak bir hale girecektir ve yine muhakkak ki isabetli ve uzak görüşlü kararlarınızla kanun, % 80 den fazla vatandaş idaresinde bulunduran köy idareleri-

mizi plânlı ve programlı olarak çalışma imkânına kavuşturacak ve asıl kurtarıcı vasfı olan yeni malî karakteri ile çok daha çabuk hedefine ulaştırabilecektir. Şüphe yoktur ki bu da Dokuzuncu Devre Büyük Millet Meclisiniz için tarihi bir mazhariyet olacaktır.

Aziz arkadaşlar; bir kısım arkadaşlar Köy Kanununun muhtelif tarihçelerinden muhtelif şekilde bahis buyurdular. Biz de, yüksek huzurunuzu sıkımsız ise, mevzuumuzu aydınlatılmak üzere köylere ait mevzuattan geçirdiği hakiki safhalara kısaca bir göz atmanın faydalı olacağını sanıyoruz:

Arkadaşlarım, Osmanlı Devleti; hukuki mânasiyle köyü ancak Tanzimattan sonra 1281 tarihli Vilâyet Nizamnamesiyle ele almıştır. Bilâhara çıkarılan 1286 tarihli İdarei Umumiye Vilâyet Nizamnamesi yetkileri biraz daha genişletmiş, fakat köye yine şahsiyeti mâneviye verememiştir. Acı ile arz edeyim ki, bugün dahi 150 nüfustan aşağı beş bin kadar köyümüz bu nizamnamenin hükmüne tâbidir ve her yetkiden, hattâ bütün Türklere Seçim Kanunuyla verilen serbest seçim hakkındaki haklarından bile (bâzı kayıtlar yapılmadıkça) istifade hakkına bile sahip değillerdir. 1292 de neşredilen Nevahi Nizamnamesi de köye mahallî idare olarak esaslı temas etmemiş; arz edilen nizamnamelerdeki yetkilere birşey katmamıştır. Tetkik edilecek olursa bütün bu nizamnamelerin köyü asıl vasfiyle tetkik edemeyişi, teşkilâtı köy varlığına göre değil; içinde sakın olanların din ve mezheplerine göre tanzim edişi de açık gösteriyor ki bir asra yakın bir zaman evvel idaresine el atılan köy; her cepheden inkişaf ettirilecek bir varlık olarak Devletçe ele alınmamış ancak (Tebaa-i Devleti Aliyeden sunufu muhtelifeyi tatmin ve emniyeti telkin ve tesis) etmek maksat ve gayesi esasa daima hâkim tutulmuştur.

Köyü komün olarak ilk evvel mütaalâa teşebbüsü, Cumhuriyetten evvel vâkı olmuştur. Sayın idareci arkadaşımın müsaadeleriyle bu kuvvetli hamleyi Meşrutiyet devrine bırakır, komünal vasfiyle fiilî başarıyı da Cumhuriyet devrinin bir mazhariyeti olarak zikredersek tarihi bir hakikatı olduğu gibi ifadelendirmiş oluruz.

Meşrutiyet devrinin son senelerinde hazırlanan «İdarei Kura» lâyihası Osmanlı Meclisi Mebusanına verilmiş ise de, Umumi Harb dolayısıyla

kanunlaşmamış, Millî Hükümetin teşekkülü üzerine bu tasarı yeniden incelenerek «İdarei Kura ve Nevahi» lâyihası olarak Büyük Millet Meclisine sunulmuş, Dahiliye Encümeninde müzakere ve kabul olunduktan sonra «İdarei Nevahi» adı ile doğruca Umumi Heyete arzedilmiş ve 22 Eylül 1337 de müzakeresine başlanmıştır.

Mecliste esaslı mütalâalara imkân veren ve demokratik birçok hükümleri ve malî muhtariyete ait birçok salâhiyetleri muhtevi bulunan bu lâvihanın müzakeresi tamamlanmadan 16. XII. 1339 da Başvekâlet tarafından şimdiki 442 sayılı «Köy kanunu» lâyihası Meclise sunulmuş ve tam bir kömün kanunu olan «İdarei Nevahi» lâyihasının müzakeresi durdurulmuştur.

Muhterem arkadaşlar, yürürlükte bulunan bu kanun ile köylerimizin her yönden birer medeni varlık hüviyetine girebilecekleri düşünülmüş ise de, Devletçe o zamanlar ele alınan iktisadi ve sanai kalkınma hareketlerinin çok mahdut ve mevzii oluşu ve şimdiki gibi köyünden şehrine kadar, bütün yurda şâmil hummalı ve neticeli bir harekete geçilememesi, köylere terettüp eden işlerin yürütülebilmesi için kâfi gelir kaynaklarının ve hiçbir yardımın sağlanmamış olması, salma ile de çok yerlerde köylü takat ve kudretinin üstüne çıkılması ve ıstırapın birdenbire artmakta bulunduğu görülmesi ve hattâ mektep seferberliğinde görüldüğü gibi, mevzii de olsa fakir ve orta aileler arasında mevzii göçün başlaması ve şikâyetlerin arkasının kesilmemesi, diğer taraftan teşkilâtın yetiştirilmesine kıymet ve önem verilmemesi köy idarelerinin her bölgede aynı kudret ve canlılığı göstermesine ve kanundan beklenenin alınmasına imkân verememiştir.

Bu zaruretledir ki, Hükümet muhtelif tarihlerde noksan hükümlerin ikmali için tadil kanunları ile Yüksek Meclise baş vurmuş ve 684, 1256, 2329, 2491, 3364, 4114 ve 5672 sayılı kanunlarla Köy Kanununa yeni bâzı hükümler ilâve edilmiş, ayrıca bâzı hizmet kanunları ile de Köy Kanununun bâzı hükümleri de ilga olunmuştur. Seçim gününün tehirine ait 5998 numaralı Tadil Kanununu da Yüksek Meclisimiz çok yakında kabul ettiği gibi istimlâke ve köy muhtarlarının seçimine mütâallik iki teklifi kanuni de gündemde bulunmaktadır. Nihayet görülüyor ki, kanun kırk yamalı bir hırkâ haline gelmiştir.

Bu müzeyyel kanunlar arasında köylünün malî kudret ve takatını nizamlamak isteyen salma hükümlerini tadile ait 2491 ve 3664 sayılı kanunlarla kanuna hayatiyet bahşedileceği umulmuş ise de yapılan tahditle ıstırap giderilmemiş, kanun hükümleri daha hareketsiz bir hale girdiği gibi geçimi dar ve orta halli köylülerin külfetlerinin arttığı görülmüş ve bu tazyik, şikâyetleri tufan gibi devam ettirmiştir.

Brakınız ki hastalık mulûmdur. Salma her medeni Devlette olduğu gibi esasından bir ameliyei cerrahiye ihtiyac hissettiriyordu, yetkililer raporlarını buna göre yüksek otoritelere mütemadiyen arzediyordu. Daima tekrarlanan şu cevap idarei maslahatın bir örneği oluyordu : Külfeti nizamlıyalım! Halbuki delik büyük, yama küçük!

Onun içindir ki, o zamanki Hükümet 14.V. 1937 de yine salmaya dokunmaksızın köy idarelerine bâzı yeni gelir kaynakları gösteren ve bilhassa yetkilerini genişleten 84 maddelik ek ve muaddel bir kanun lâyihasını Yüksek Meclise sunmak zaruretini duymuştur. O zamanki Dahiliye Encümeni bu tadil tasarısına bilhassa önem vermiş, durumu evvelâ bir su komisyonunda inceletmiş, sonra encümen müzakeresinde bilhassa üzerinde durmuştur. Encümen köy mevzuunu müspet bir sonuca ulaştırabilmek, köy idarelerini çalışabilecek kudretlerle teçhiz edebilmek için ıstırapı esasından halletmenin zaruri olduğunu ve kanunu kül olarak tetkik icabettiği kanaatini daha ilk müzakerelerinde ittifakla izhar etmiş ve tasarırı teşkilât, hak ve yetkiler cephesinden muasır devletlerin kanunlarındaki esasata mütenazır olarak mütekâmil ve kuvvetli hükümlerle tadilen ve tam olarak kabul etmiş ve fakat en mühim nokta olarak salma mevzuunun ilmi ve esaslı şekilde haline zamanın Maliye Vekilinin Hazine adına yaşanması ve memleketin ana temel için gösterilen muhtelif formüllerin hiçbirinin kabul mesuliyetini üzerine alamaması üzerine malî kudret ve yetkilere köy idaresi sahip kılınamamış ve bu cepheden kanun dünya kömünlerindeki esastan tamamen ayrıldığı için kifayetsiz kalmış ve nihayet hareket mahrumiyetini kaybetmiştir.

İşte hareketsiz kalan ve o zamanki encümende 175 madde olarak yeniden hazırlanan

bu kanun 17. VI. 1938 de Yüksek Başkanlığa sunulmuş ise de o sıralarda Meclisin kendini fesih kararı alması üzerine lâyiha Hükümete iade olunmuş ve maalesef Hamdi Orhon arkadaşımızın buyurdıkları veçhile kanun arzu edilen ıslahatı havi olmadığı için değil, o sıralarda ve mütaakıp yıllarda Hükümet köy işleri ile işigali zamansız görmüş veya vakit bulamamış olduğu için tasarı 1950 ye kadar İçişleri Bakanlığı Köycülük Şubesinde kalmıştır.

Bu arada 20. I. 1947 de yani dokuz sene sonra İdareciler Kongresi toplanmıştır, birçok vali, Danıştay üyesi, mülkiye müfettişi, kaymakam ve diğer idare şubeleri elemanlarından müteşekkil Köycülük Komisyonuna tevzi olunan ve dokuz sene sonra orada tekrar tetkik olunan bu Köy kanunu lâyihası küçük tadillerle kabul olunmuş, kongre umumi heyetinin de tasvibine iktiran etmiştir.

Görülüyor ki, köylerimizin tam ve verimli bir kalkınmaya, medeni ve müreffeh bir hayata ulaşabilmeleri için zaman zaman tedbirler alınmak istenmiş ve fakat köyün içtimai ve bilhassa malî bünyesi ve realiteleri dikkat nazara alınmadığından esaslı ve kurtarıcı kararlara varılamamıştır.

Lâyiha Hükümete iade edildikten sonra da Yüksek Meclisin ihtisas encümeni bulunan o zamanki Dâhiliye Encümeninin açık ve sarih noktai nazarının da taayyün ve tebellür etmiş olmasına rağmen bu devre başına kadar Hükümet olarak İçişleri Bakanlığı olarak, köy dâvası üzerinde durulmamış, fırsatlar elden kaçırılmış, kanun Meclise verilmemiş ve hattâ hizmet ve kâletlerinin o zamanki köye ait mesailerini ile iş birliği de yapılmamıştır. Bu arada son yıllarda Şükrü Sökmensüer ve Akif Eyidoğan beylerin köy kalkınması hakkında yaptıkları teklifi kanuni Hazineye çok ağır yük tahmil etmediği ve köylüde büyük ümitler uyandırdığı halde merhum Maliye Vekilinin ısrarlı itirazları üzerine Meclis dosyalarında kalmıştır. Arkadaşlar bu yeni tasarımız şimdi malî varlığa kavuşmuş ise, hayatıyeti varsa; bunu, başta yüksek Heyetiniz olmak üzere bugünkü Hükümetin ve bugünün Maliye Vekilinin köy mevzuunda daima köy ve köylü lehindeki yüksek ve yakın sempati ve mütemadi malî yardımlarında ve her yıl artan fiilî müzaheretlerinden do-

ğan kuvvet ve itimadın hakiki ve samimî ifadesinde aramak ve köyün yüksek zekâ ve başarı kabiliyetine olan güven ve inançlarınızla görmek hakikatın tam ifadesi olur.

Değerli arkadaşlar; bugünkü iktidar yürüyen ve mühim inkişaf lar gösteren her türlü zirai gelişmelerle bayındırlığın kuvvetli, elle tutulur ve gözle görülür hamleleri arasında ve tamamen ona muvazi olarak ele aldığı su, sulama, mektep ve yol... gibi köy işlerinin göz kamaştıran neticeleri karşısında köy idarelerini de, programı veçhile hakiki ve ilmî istikamette hedefine ulaştırmayı baş vazifeleri arasında görmüş. Onun içindir ki, istical ederek 9. V. 1951 de yeni Köy Kanununu yüksek Meclisini-ze sunmuştur.

Encümeniniz, yukardan beri arz ve izah eylediğim bütün köy mevzuatının aşağı yukarı bir asırdan beri geçirdiği safhaları tetkik ederek neticeleri mukayese etmiş ve bilhassa yaşanan kanuna ait 30 yıla yakın bir devrin muhasebesini yapmıştır. Netice ümit verici değildir.

Tekrar edeyim, gerçi muayyen bâzı fazla nüfuslu köylerde kıymetli köylülerimizin iş birliğiyle, uyanık köy muhtar ve âzalarının vazife aşk ve sonsuz gayretleriyle, köy ve köylüye candan bağlı idarecilerimizin büyük alâkalarıyle muayyen bâzı işlerde göğüs kabartıcı bir randıman alınabildiği müşahede olunmaktadır. Fakat bugün için de tatmin edici değildir, bugün için de. Yani köy eski bünye, takat ve yetkisi içinde bırakıldıkça şimdiki hamle ve inkişafı daima tek taraflıdır. Bu da tabii devlet cephesindedir. Bu böyle devam ettikçe, bugünkü nimetle külfet muvazenesini bulmadıkça, daha açıkçası, köy idaresi köylüyü ve köy ailesini zirai ve iktisadi bilgi ve esaslarla teçhiz etmedikçe köy ve köylü haleti ruhiyesinin müspet bir cemiyet terbiyesine doğru istikamet alabileceğini ummak ve beklemek çok güç olabilmektedir.

Komün, yani köy; hiçbir vakit, hiçbir yerde bâzı değerli arkadaşlarımızın temas eylediği veçhile, köyün ana zirai ve iktisadi kalkınmasını, mânevi kalkınmayı bizzat devlet gibi üzerine alamaz ve dünyanın hiçbir yerinde bu görülmemiştir, yoktur. Nihayet belediye de bir komündür. Fakat ondan hiçbir vakit bu vazifeler istenmemiştir. İstenemez de. Mahallî idare-

ler yani komün olan köy ve şehir idareleriyle özel idareler, devlet tarafından kendilerine tevdi olunmuş bir kısım vazifeleri ve tamamen mahallî mahiyetteki işleri yürütmekle mükelleftir. Hizmet sahalarını buna göre çizmek ve yürütmek zaruridir.

Bu manzara ve vaziyet karşısında memleketin unsuru aslisi ve efendisi olan köylünün asırlardan beri vatan tuttuğu ve hâlâ şekil ve hüviyetini değiştiremediği köyünün anayasası üzerinde encümeniniz, hususi ve çok titiz bir alâka ile durmuş, Devlet teşkilâtının bu konu ile ilgili her kısım teşkilâtı ile ve mütehassıslarla birlikte enine boyuna ve derinliğine incelemeler yaymış, uzun yıllar tatbikatının arzettiği her safhayı gözden geçirmiş, muasır devletler mevzuatı incelenmiş ve nihayet köyün içtimai, iktisadi ve sıhhi bünyesine, çalışma arzu ve zaruretlerimize uygun hükümlerle ve muhtar komün hüviyetinin müsait çerçevesi dışına kaçmıyarak, kanunu köyün realite ve ihtiyaçlarına göre hazırlıyarak isabetli görüşlerinize arzylemiştir. Belki noksanları vardır. İlmî ve hukuki görüşleriniz, realite ile mukayeseleriniz bunları her halde tamamlayacaktır. Varlığımızın ana temeli olan köy, kendi malî bünyesine ve yetkisine uygun kalkınma hamlesini kuvvetlendirmek ve varlığını her cepheden köyün medeni hüviyetine kavuşturabilmek iman ve iştiyakiyle bütün nazarlarımızı bu anda kurtarıcı kararlarımız üzerinde teksif etmiş bulunmaktadır. Seri ve isabetli kararlarımız muhakkak onlara mesut bir istikbal kazandıracaktır.

Değerli arkadaşlarım; şuna da derhal işaret etmek isteriz.

Kanunda yer bulan ve yeniden ilâve edilen hükümlerde köylerimizin idare ve kalkınmalarında daha seri ve daha başarılı neticelere varılabilmesi için gereken kudret ve hayatiyetin bulunmasına, günün şartlarının ve realitenin zaruri kıldığı icapların yer almasına bilhassa dikkat ve itina edildiği gibi - bugüne kadar olduğu gibi - köyü yetki ve çalışma yönünden her türlü müdahale ve tereddütlerden kurtarmaya ve mesaiyi mütemadi tâmin ve talimatlara boğmadan müstakar ve her endişeden azade bir enerji ile iş ahengine kavuşturmaya ihtimam olunmuştur. Kanun tasarısı kül olarak bir daha ve dikkatle tetkik buyrulursa bu hükme cesaretle varılacağından eminiz. Bu arada bu tasa-

da da kanun ifadelerinin mümkün olduğu kadar vazih olmasına gayret etmiş olmamıza rağmen bu ifade tarzını kanun tekniği ile tam ve kâmil bir surette ahenkleştirebildiğimizi iddia edecek durumda değiliz. Bu arada bir kısım arkadaşlarımızın temas ettikleri veçhile, kanunların kısa, efradını câmi ağıyarını mâni bir şekilde hazırlanması, ana hükümler dışına kaçmaması icabettiğini müdrikiz. Ancak bugün iş bölümünde en müttekâmil sisteme ve komün yete varmış, görgü ve bilginin de her suretle hâkim olduğu dairelerde bile altı bin numaraya yaklaşan kanunlarımızın içinden çıkılmazken ve bu yüzden mütemadi hata ve noksanlarla başbaşa kaldığımız teessürle müşahede edilirken hemen çoğu ile uzaktan yakından az veya çok ilgili ve her işi pratik usullerle yürütmeye alışmış olan köylüden ve köy adamlarından bu şartlar altında ve bugünkü kültür durumları içinde köy idareleriyle ilgili mühim hükümleri bu altı bin kanundan ve ondan çok fazla Tüzük ve Talimatname içinden araştırıp çoğunun ağıdalı hükümlerinden mâna çıkarmalarını ve neticeye ulaşmalarını istemek, tahmin ve tahayyül etmek; arkasından da isabetli karar ve tedbirler beklemek. Sanıyoruz ki çok acele bir ideal olur. Bunun gibi bir taraftan maddelerin çokluğuna işaret eden arkadaşlar yanında; söylendiği gibi sıhhi, zirai, ticari kanunları da hep burada toplamanın bir emri asır olduğunu, bunu isteyen arkadaşlar kabul buyurlar.

Şunu da tavih edelim: Şimdiki kanunun tatbikatta gösterdiği büyük aksaklıkları izale için Dahiliye Vekâleti her biri ayrı bir kanun veya hükmü aydınlatan veya hatırlatan tamimlerle köy idarelerini ve hattâ idare teşkilâtını mütemadiyen tenvir etmek zaruretinde haklı olarak kalmıştır.

Bunun içindir ki encümeniniz köy muhasebe işleri, bekçi kıyafet ve silâhları.. gibi teknik mevzular haricinde her hangi bir talimatnameye ve mütemadiyen tamimlere kaçmamak için bu kanunda tatbikat ile ilgili ve diğer kanunlara mümas hususatta ancak mühim bâza hükümleri de kanun bünyesine almak suretiyle Köy Kanununun bilhassa öğretici vasfını taşımasına; arzylediğim zorlukları gidermeye sureti mahsusada itina etti.

Köy içtimai bünyesini, köy çalışma karakteri-

ni yakinen bilen heyeti muhteremenizin bundaki zaruret ve faydayı takdir buyuracağından eminiz.

Aziz arkadaşlar, Müşahede olunan bir galatı rüyeti tashih için köy idarelerinin vilâyet idaresinin olduğu kadar aynı bünyeden olan belediyelerimizin de madunu ve tâbii olmadığını belirtmek isteriz. Hak ve icrai yetkilerini Devlet teşrii kudretinden alan bu idareler, bünyelerine göre hak ve vecibelere sahip ve muhtar mahalli idarelerdir. Bellibaşlı demokratik ıshat bu karakterdedir. Buna göre de köyün iki bin veya üç bin nüfustan başlaması ne köye ve ne belediye - ki, ikisi komündür - idari ve hukuki rüchaniyet vermez. Bilâkis halkın ihtiyaç ve zaruretlarını içtimai bünyelerine göre kolaylaştırmak maksadiyle Hükümetçe teklif olunmuş ve hattâ beş bin nüfusa kadar olan belediyeler için bile Belediye Kanununda buna benzer haklar verilmesi Hükümet tasarısında ileri sürülmüştür. Asıl korkunç olan cihet, aynı hak ve icrai yetkiye sahip aynı idare etrafında bu telâkkilerin yer almasıdır.

Bu arada birkaç cümle ile nahiye mevzuuna temas etmek istiyoruz. Nahiye idareleri ile köy idareleri ayrı mevzulardır, birbirleriyle karıştırılması doğru olmaz.

Yüksek malûmlarıdır ki, her memlekette belediye teşkilâtına komün denir. Pek hatalı olarak bunu «nahiye» diye kabul ve tercüme edenlerimiz vardır.

Filhakika bizde 1286 tarihli Nizamnamenin 50 nci maddesi, nahiyenin ne suretle teşekkül edeceğini yazmıştır. 1292 tarihli İdarei Nevahi Nizamnamesi bunların vazifelerini tadat ve tasrih etmiştir. Fakat hiçbir zaman bu idarelere beledi bir vasıf verilmemiş ve komün olarak iş görmemişlerdir. Bu, nev'i şahsına benzeyen teşekkül, idari taksimatımıza bir kademe olarak girmiş nâkis - ül âza bir kazadan başka bir şey değildir. Mucip sebeplerimizde de arzylediğimiz veçhile, tamamen bize has olan ve müddetin hiçbir memlekette yeri kalmıyan, İl İdaresi Kanunundaki hükümlere rağmen hâlâ vasfı hukukisini bulamıyan ve alamıyacak olan; bugünkü şekliyle de hikmeti vücudu mânalandırılmıyan bu acibei idariyeyi iktidarımızın süratle tetkik ve tasfiye buyurması, az bir fedakârlıkla, hattâ bugünkü İl İdare Kanununda tasavvur edilen teşkilâtla

durumu müsait olanları dördüncü sınıf bir kazaya çevirmek suretiyle köyle kaza arasındaki bu yetkisiz idare kademesinin kaldırılmasını temenniye şayan buluyoruz.

Üzerinde birkaç arkadaşımızın durduğu bir konu da çiftçi mallarının korunması mevzuu ve bugünkü şekli ile tam bir tatbika mazhar olamıyan «Çiftçi Mallarını Koruma» Kanunu ile Köy Kanununun tevhit işidir.

Bu vesile ile aziz idareci ve encümen arkadaşımız Hamdi Bey iltifatta bulundular. Bizim bir tasarı değil; Köy Kanununun elli üç maddesini, Çiftçi Mallarını Koruma ve Seçim Kanununu alarak, üç kanundan bir mecmuai kavanin vücuda getirdiğimizi aşağı yukarı ifade buyurdular.

Arkadaşlar, her zihayat gibi kanunların da bir ömrü vardır. Hâdisat; bilhassa bugünkü teknik imkânlar karşısında ihtiyaçları hergün arttırmakta; bunun karşısında yeni müeyyidelere ihtiyaç hâsıl olmakta, hayatiyetini kaybeden maddeler donmuş hale gelmektedir. İktisadi ve içtimai mücadelede muvaffakiyet bu ilmî intibaktadır. Encümeniniz de Hükümetten gelen ve mevcut kanunların yaşayabilecek bazı hükümlerini de tabiatıyla ihtiva eden tasarının, muhafazası gereken maddelerini korumuş veya kuvvetlendirmiş; lüzum gördüğü anlarda köy bünyesinden hattâ dünya komün kanunlarında ihtiyaç ve bünyemize uygun, realiteye mutabık hükümlerden de istifade etmiştir. Söz gelimi, yüz elliden aşağı nüfuslu köylerini 1286 tarihli Nizamnameye bundan sonra da bağlı bırakamaz. Hattâ aynı köyleri kanun ve hukuk muvacehesinde gizli rey ve aleni tasnif esasına dayanan Seçim Kanunumuzdaki haktan bundan sonra hariç tutamazdık.

Köy bünyesinin arzettiği realite ve ihtiyaç hukuk prensiplerine göre yeniden madde olarak tasarıda ifadesini bulmuş, bu arada hayatiyetini koruyan maddeler her değişen kanunda olduğu veçhile burada da kıymetlendirilmiştir.

Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu üzerindeki tenkidlere gelince :

Yüksek malûmlarıdır ki, Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu tatbikatını köylerde köy muhtar ve ihtiyar meclisleri yürütürler. Ancak bu vazifeyi yaparken muhtar ve ihtiyar meclisinin sıfatı değişir. Aynı şahıslar koruma meclisi reisi ve âzası sıfatıyla bu işi ayrı bir büro ile tutarlar. Bu iş için ayrı eleman tutarlar. Ayrı bütçe yaparlar,

ayrı defter tutarlar ve bittabi ayrı gelir de sağ-larlar ve Tahsili Emvâl Kanunu ile vermiyenler-den alırlar. Ayrıca da kâtip masrafı yaparlar.

Halbuki Köy Kanunu da bu kanunun bâzı hükümlerini muhtevindir. Zirai asayışı bu ka-nunla yürütmek zaruretindedir. Böyle olmasına rağmen her iki taraf da dekor değiştirerek fuzu-li ve mükerrer masraflar yaparak yürütmeye uğ-raşır.

İşte yapılan iş, alâkalı hükümleri tevhit ve takviye olduğu kadar idareyi bir elden daha az zamanda, daha seri hükümlerle ve büyük tasar-ruflarla temindir. Bu suretle namütenahi hak-lı şikâyetler ve bir sürü fuzuli masraflar önlen-miş oldu. Bunda mutlak isabet olduğuna kaniiz.

Aynı mevzu üzerinde arkadaşımız vali veya kaymakamın emri altında bâzı idare şube âmir-leriyle ticaret ve ziraat odalarından alınan âza-lardan mürekkep ve çok demokratik olan böyle bir heyetten murakabenin alınarak tamamen anti-demokratik olan idare heyetine bu vazifenin veril-diğini söylediler.

Arkadaşlar murakabe vazifesi köyün her işte karar yetkisini haiz köy meclisindedir ve asıl de-mokratik olan da budur, idare heveti bütün ka-nunlarımızda olduğu gibi burada da icabında iti-raz mereîdirdir. Müsterih olmalarını rica ederim.

Görülüyor ki, bu tevhit ile köyleri ve köylüyü lüzumsuz mükerrer formalitelerden, masraflar-dan kurtarmak ve köyde aynı mevzu üzerinde ayrı ayrı iki kanunla yürüyen ikili idareyi de kaldırmış olduk. Bu arada hayvan zararları üze-rinde muhterem Esat Budakoğlu da durdular. Haklıdırlar. Bu tasarındaki yetkilerle köy idare-leri takviye olunur, muhtar hakiki ve kanuni otu-ritesine kavuşturulursa yerinde olan bu durumun tarihe mal olacağına kaniiz. Bu arada Muhterem Budakoğlu'na; umumi meralardan herkesin işe-sini sağlayabileceği miktardaki hayvan miktarı kadar istifade edebilmesi; ticaret maksadiyle bes-lediği fazlası için köy adına ücret alınması husus-larının tasarıda derpiş olunduğunu arzede bilirim.

Değerli arkadaşlarımızın buyurdıkları gibi, yaşıyan ıstıraplarımızdan birisi de zaman zaman kavgalara hattâ toplu vuruşmalara meydan ve-ren köy sınır işidir.

Yaşıyan Köy Kanunu daha ziyade bir kaza dâhilindeki köylerin sınır nizalarının hal şeklini tetkik etmiştir. Encümenimiz tasarıda bütün ih-

timalleri tetkik etmiş; buna ait hükümler ilâve eylemiştir. Yaşıyan kanunla tasarının mukayese-si aziz arkadaşlarımızı bu neticeye vardıracaktır. Nasıl ki aynı kaza dâhilinde nizalı olup da neti-cede idare heyetince sınırı çizilen ve fakat tara-feyni tatmin etmiyen köyler bulunduğu gibi ay-nı vilâyetin muhtelif iki kazası arasında sınır ihtilâfı bulunan köyler de vardır. Bunun gibi köylerle belediyeler arasında da sınır nizaları vardır. İdari işlerle az çok alâkalanmış olanlar bilirler ki idare heyetlerinde sınır işlerinin yığı-lıp kalması sebebi; mevcut kanununda bütün bun-ları karşılayacak hüküm bulunmamasındandır. Maalesef hep diğer kanunlardan, umumi hüküm-lerden istiane edilerek zaman zaman haklı ve za-ruri olarak yapılan tamimlerle sınır işleri yürü-tülmüş, hattâ bu nakıs hükümler dolayısıyla bu mevzu Devlet Şûramızı, idare heyetlerimizi ve hattâ mahkemelerimizi meşgul etmiş ve pek ta-bii günün ıstırapı kolay kolay dinmemiştir. Ye-ni tasarı bu noksanları tamamlamaya çalıştığı gibi usul cephesinde birçok boşlukları doldurma-ya çalışmıştır. Şunu arzede yim ki; iki vilâyet hattâ iki kaza veya bucak köyleri arasındaki sı-nır ihtilâflarının idari teşkilât sınırı ihtilâfı ol-duğunu da unutmamak ve bunun ancak İl İdare-si Kanunu hükümleriyle kabili hal olduğunu unutmamak lâzımdır. İçişleri Bakanlığımız Sa-yın Halil Özyörük zamanında bu mühim mevzu üzerinde çok ve sureti hususiyede durmuş, Tapu ve Kadastro Umum Müdürü ile ilgili Vekâletler mümessillerinin iştirakiyle bir komisyon bunun için ayrıca çalışmış köy sınır ve orta mallarını «Tesbit mahkemeleri» kurmak ve bu işleri hallet-mek için bir esas da hazırlamıştır. Fakat geniş bir bütçe temin etmek ve özel mahkemeler için iş bulmak yönündeki müşkülât karşılama çı-kınca; Adalet Bakanlığı da tevhide kaza prensi-bi muvacehesinde özel mahkemelere iltifat etme-yince mevzu olduğu gibi kalmıştır.

Şunu da arzede yim ki; bâzı devletlerde bu mevzu mahkemelerle ve hattâ eski Bulgar Komün Kanununda hukuk hâkiminin başkanlığı altında-ki bir heyete verilmiştir. Biz mevcut esası tekem-mül ettirmeyi faydalı bulduk. Mamafih rakam itibariyle korkunç bir manzara karşısında da değiliz. Bakanlıkça 1950 yılında yapılan bir tet-kikata göre 27,587 köyün sınır işi bitmiş ve ta-puya intikal etmiştir. 4817 Köyün sınırları niza-ldır. Ve muamelededir. 3192 köyün sınırı ise he-

nüz tesbit edilmemiştir. İncelemelerimize göre 442 sayılı Köy Kanunu ilk tatbik yıllarında tapuya intikal eden sınır kâğıtlarının bir kısmını Köy Kanununun 3, 4 ve 6 ncı maddelerinin bütün kanuni ineciklerine ve vecibelerine göre tesbit ve tevsik edilerek yapılamamış; bilhassa müsterek veya münferit intifaa tâbi orta malların durumları bu kâğıtlarda ya hiç gösterilmemiş veyahüt çevreleri gösterilmemek suretiyle hiç birine tam ve kâmil bir vasfı hukuki verilememiştir. Kanunun nâkıs oluşu buna meydan vermiştir. Ayrıca mesut zirai inkılâbımız yürürken, veri hududu, durumu belli olmıyan Hazineye ait ve fakat intifaı köylere mevdu topraklara birden birer hücum bu durumu sıkıştırmış ve onun içindir ki, Yüksek Meclis Müdahalenin Men'i hakkındaki Kanunu değiştirmeye mecbur kalmıştır. Eski, nâkıs belgeler köy mânevi şahsiyetlerinin müte-kabil haklarını bugün istenildiği şekilde koruyamamıştır. Bilhassa umumi intifaa tâbi malların çoğunun onun bunun tecavüzüne uğramasına meydan vermede, ihtilâfları artırmada bunun büyük tesiri vardır.

İşte encümeniniz bütün bu tatbikatı - yukarıda arzettiğim boşlukları göz önüne alarak - sınır işlerinin bütün teferruat ve vecabiyle halli için - kanundaki esası bozmıyacak - yeni hükümler koymuş; orta mallarının çevreleriyle intifa şekillerinin tevsiki imkânları üzerinde durmuştur. Bu arada 5602 sayılı kanunla tasrih edildiği veçhile bunlarır hususî mülkiyet konusu olamayacağını belirtmekle beraber, bunlarda zaman aşımının cereyan etmiyeceğine de işaret etmiştir. Bu suretle mânevi şahsiyetlerin bu mallara mütaallik haklarının köy idareleri kanun yollarıyla tesahup edilmesine imkân sağlamıştır. Biz encümen olarak yeni hükümlerle işin daha süratle ve noksatsız olarak halledileceğine, evrakın bundan sonra idare heyetlerinde kalmıyacağına; mevcut ıstırapların zail olacağına kani olduk. Hattâ vekâletin İl İdaresi Kanununa göre iki yıldır aldığı tedbirle uzun yıllara ait vilâyet merkezlerinde ve vekâlette mevcut dosyaları tatbik etmeye başladığını da arz etmek isterim.

Buna nazaran, vekâlet hak ve salâhiyetlerini kullanarak vilâyetlere mühendislerle takviye edilmiş heyetler göndermiş ve arkadaşların buyurduğu şekilde köyleri birbirine düşürmüş 35 mühim köy sınır işini nihai şekilde halletmiştir.

Bunlar içinde yirmi beş seneden beri ihtilâflı olanlar da vardır.

Ezcümle Manavgat ile Akseki arasındaki ihtilâf yıllarca salâhiyet yüzünden mahkemeleri bile işgal etmiş; giden heyetin nihai kararıyla sınır esasından halledilmiş, intifa mevzuları da tabiatıyla mahkemece ele alınmıştır.

Bu yıl Bütçe Encümeninizin değerli alâkalariyle bu tahsisat artırılmış; sırasına göre ehemniyetli 49 dosya ele alınmıştır. Kaza ve vilâyetlerdeki dosyaların çoğu da fondaki köy parası muvakkaten sarfiyat yapılması ve katî netice de haksız çıkan köyden alınması etrafında, bu kanuna koyduğumuz hükümlerle önümüzdeki yıllar içinde halledilmiş olacaktır. Yetki ve imkânlar verildikten sonra; bilhassa başlarında vali ve kaymakam gibi liyakati idariye ve hukukiyesi bulun ve beraberlerinde mesleklerinin yüksek ihtisas oturitesini bihakkin taşıyan daire âmirlerinden mürekkep idare heyetlerimizin mesai ve gayretlerini itimatla bekliyebiliriz. Sınırda bir değişiklik zarureti varsa beş sene müddet geçmiş olmak ve herhangi bir köyün kanuni hak ve menfaatını sarsmamak şartıyla bunu ıslah etmek için kanuna hüküm konmuştur. Bunlar daha ziyade sınır içine alınmamış arazilerde bilhassa tatbik olunabilecektir. Orta malları da bu kanunda yazılı şekilde tesbit suretiyle sınır ihtilâflarını asgari hadde indirmek ve bu suretle sınır dosyalarını kabili ihtiaç bir vesika haline ifrağ etmek köylerin yalnız hakkı değil, artık baş vazifesi olacaktır.

İskân sahaları hakkındaki mutalâalara gelince: Tasarıda yer alan yeni hükümlerden biri de «iskân sahaları» işidir. 1937 tasarısı ile muayyen köyleri bir idare altında toplamayı ve Romanya'da olduğu gibi nevama mürekkep birer komün teşkil etmeyi o vakit Hükümet düşünmüştü.

O zamanki Dahiliye Encümeni Türkiye'nin zirai karakterini ele alarak bu teklifi kabul etmedi. Filhakika muhtelif sanat ve ticaret erbabını, sebzeçi, bağcı, meyvacı... gibi zirai bâzı fedakârlıklarla bir araya getirmek mümkündür. Fakat hemen her gün uzakta bulunan tarlalarının başına gidip çalışmaya mecbur olan ve bizim gibi vasfı hububat ziraati ve hayvancılık bulunan memleketlerde maddi imkân bulunup da köyler bir araya getirilse bile bunun tatbikattan müspet bir netice alınmayaca-

ği ve zaruret köylüyü arazi başında da muvakkat bir mesken yapmaya sevkedeceği ve hattâ geçim mecburiyetinin bu hareketi zorlayacağı aşikârdır. Bu realite muvacehesinde iskân sahaları sınırlarının tesis ve zirai sebepler bulunmadıkça hariçte yapı inşasının men'i faydalı görülmüştür.

Medeni cemiyet icapları iktisadi ve içtimai tesirler altında nüfusu çok olan yerlerde içtimai hayatın daha süratle teessüs ve inkişaf edeceği muhakkaktır.

İçişleri Vekâleti kayıtlarına göre 1937 de 38,494 muhtarlık ve bunlara bağlı 18,376 mahalle veya meskûn parçadan, ki ceman 56,870 köy parçasından ibaret bulunan köy topluluklarının 1951 yılında 35,775 muhtarlığa inmiş olmasına rağmen 25,776 meskûn köy parçasına; ki ceman 61,262 köy topluluğuna yükselmiş olması dikkate şayan görülmüştür. Hakikaten ifadesi bulunan bu rakamlara göre muhtarlık adedindeki 2,719 azalmaya mukabil il idaresi kanununun ikinci maddesinin C fıkrasına aykırı olarak on dört yılda 7,400 köy parçasının yeniden teessüs ve mevcuda katılması her türlü murakabe ve kontrolden uzak ve tamamen başboş bir şekilde birkaç evden mürekkep küçük köy mahallecilerinin; yani köy parçalarının süratle teessüs ve teşekkül ettiğini; dağımlığın arttığını teessürle göstermektedir.

Sağlık Bakanlığının «yeniden kurulacak köylerde nazara alınması gereken genel sağlık şartları hakkında» ki talimatnameye ve mevcut kanuni hükümlere göre Hükümet tarafından tesis edilmiş ve edilecek köyler haricinde sıhhi içtimai ve zirai zaruretler muvacehesinde yenden köy veya köy parçalarının kurulması halinde 5442 sayılı Kanun hükümlerinden başka Köy Kanunu ile de bazı hükümlere ihtiyaç olduğu bir emri aşikârdır. Aksi halde Hükümet mucip sebepler lâyihasında asayiş için gösterilen mühim sebepler dolayısıyla ve idari yönden birçok zararlar doğacak, hem de bunların kültürel ve içtimai kalkınmaları çok müşkül olacaktır.

Köy idarelerinin köylünün ve köyün her türlü yapı yerleri için iskân sahası sınırlarının ihtiyaç ve zaruretlerine göre tesbit etmeleri, sınır dışında bağ ve bahçelerde yapılacak yazlık evlerle kulübeler, ağıllar, mandıralar, yayla evleri ve çiftlik binaları haricinde başka yapı

yapılmasına izin vermemeleri zaruri görülmüş ve gereken müeyyideli hükümler kanunda yer almıştır. Bu da tasarıda dağımlık köyden yurdu kurtarmak yönünden ıslahatçı bir hüküm olacaktır.

Değerli idareci arkadaşımız Hamdi Orhon Beyefendinin bu mevzuda maddelerde daha vazih teklifler yapmak suretiyle görüşlerini öğrenmemize imkân vereceklerini umuyoruz.

Dernek mevzuuna da arzu cevap edeyim :

Köyün yapacağı işler : Yeni kanun lâyihasında bir kategoride toplanmıştır. Yaşayan kanunda yüksek malûmları olduğu veçhile köy işleri mecburi ve ihtiyari diye iki kısma ayrılmıştır. Mecburi işler sıraya konarak yapılır. Yaptırmıyan ve yapmıyanlar hakkında cezai müeyyideler vardır. İhtiyari işler dernek tarafından kabul kaymakam tarafından tasdik edilirse mecburi işler arasına girer ve yapılabilir. Kanuna göre bundan başka imamı seçmek muhtarın ücretini tâyin etmek de derneğin vazifesidir. Bu tasnif ve bu dernek müessesesi; köy idaresini daima bağlamış, bununla her an ihtiyaç ve zarureti samimiyetle; kanun saygı ve sevgisi ile ele almak ve yürütmek mümkün olmamıştır. Muhakkak ki; bâzı ana mevzular hariç bugünün köyünün ihtiyacını sınırlamak hemen hemen gayrimümkündür. Çok zamanlar ihtiyari işlerden her hangi biri üzerinde çalışmak zaruret ve lüzumunu hisseden köy daima formaliteler karşısında bocalamış; ya işi yaparak malî ve cezai mesuliyeti takabbül etmiş veya gayrikanuni yollarla dernek kararı hazırlamak için haftalarca uğraşmıştır.

Dernek; köyün 18 yaşından yukarı kadın ve erkek seçmenlerinin bir araya toplanması ile hukuki mânası ile ancak teşekkül edebilir. Tatbikatta hukuki mânasıyla hemen hemen tahakkuk ettirilemeyen bu hükmü kanuniyi bundan sonra da hazırlanmış kararlar üzerinde muhtarlara, kuruculara günlerce imza toplattırmak suretiyle yerine gelmiş saymak köy topluluğumuz için fena ve neticeleri çok ağır bir itiyada yol açar. Bunun ağır durumunu yüksek takdirlerinize bırakıyor, demokrat köyü bundan tahzir etmek istiyoruz.

Onun içindir ki, dernek yalnız seçim işlerindeki tarihi vazifesinde kalmış, yeni tasarı ile köyün bünye ve kudreti müsait olup da köy meclisince programa alınmış işler; mecburi iş

vasfını almış olduğundan artık dernek kararına lüzum kalmamıştır. İmamı köylerde yirmiye kadar çıkan ve köyün küçük millet meclisi sayılan köy meclisi âzaları da tetkik edebileceği gibi muhtar ücretini yine köy işlerinde yegâne salâhiyet otoritesi olan aynı köy meclisi daha isabetli tâyin edeceği aşikârdır. Köyün ahengini sağlamak üzere yalnız bu iki vazife için dernek faaliyetini devamda fayda bulamadık.

Yeni kanun köyün yapabileceği işleri hizmet sahasına göre birer birer saymıştır. Köy meclisi dört yıllık iş programını yaparken köyün ihtiyaç ve zaruretine tekabül edebilecek işlerden köyün bünyesine, malî kudret ve imece kabilinden uygun düşenleri programına alır ve plânlar. Bu program devre sonuna kadar değişmez. Programa alınan işler artık köy için bir mecburiyet ifade eder. Tahsisatın her yıl bütçeye konması mecburidir. Tatbik kabiliyeti her suretle mevcut bu Hükümet teklifi bâzı tadil ve ilâvelerle kabul olunmuştur. Aynı esas diğer mahallî idarelerimizde de vardır. Bu kanuni mecburiyet muhtar köyü birçok tasallutlardan kurtaracağı gibi mahallî ihtiraslara alet olmaktan da köy idaresini uzak tutacaktır. Ayrıca plânsız ve programsız hareketlerle köy mesaisinin şahsi olmaktan kurtulamıyacağı ve köy malî takatını heder edeceği muhakkaktır.

Bir arkadaşımız evvelce de köylerde program yapıldığını, kâğıt üzerinde kaldığını söylediler. Filhakika İçişleri Vekâleti bir zamanlar köylerin topladıkları az, çok geliri heder ettirmemek için köyün su, yol, köprü, okul ve benzeri gibi başa alınacak işleri yıllara ayırmış programlarla yaptırmak için bir tamimle bâzı tedbirler almıştı. Sayın Remzi Oğuz Arık arkadaşımızın ifadelendirdikleri veçhile köye, köylüye kalbini bağlamış; onlara hizmetten cidden zevk duymuş ve vazifesini masa başında değil; köylünün arasında görmüş değerli idareci arkadaşlarımızın elinde bilhassa nüfusu beş yüzden yukarı köylerde ve hassaten binden fazla nüfuslu köylerde bu mesai hiç de kâğıt üzerinde kalmamış; Vekâlet istatistiklerinde gördüğümüz muayyen ve mahdud da olsa mahallî bir takım işlerin tahakkukunu sağlamıştır.

Bugünkü Devlet kalkınma hamle ve hareketleri ve bilhassa her yıl artan ve artacak olan Devlet yardımları köyü, daldığı iş ve inkişaf mesaisine her yıl artacak bir anlayış ve ihtiyaç

duyuşu ile devam ettireceğinden Yüksek Meclisiniz programların tahakkuk kabiliyetini her zaman görebilecektir.

Küçük bir misal arzedeğim;

Bayındır'ın Çırpı Köyü üç, dört yıl önce küçük nüfuslu hareketsiz, perişan bir köydü.. Zirai kalkınma bu köyü az bir müddet içinde hemen canlandırmış; evler sıhhi bir şekil almış, yeni yeni sanat ve ticaret mekânları açılmış ve nihayet depolar, hanlar yaptırılmış; Çırpı Köyü az zamanda tamamen hüviyet değiştirmiştir. Sanıyorum ki, şimdi İş Bankasını açmaya hazırlanmaktadır.

Devlet zirai ve iktisadi kalkınmasının cezbisine kendini kaptırmış birçok köylerinizde bunun az çok ifadesini seyahatlerimizde görmekte; dün sönük ve donuk bir köy olan köylerde şimdi iftihar edecek hareket ve kudretlere şahit olmaktayız. Hükümet ve bankalar yardımıyla yarın başlayacak köy imar ve inşa hareketleri; köy elektriklenme tedbirleri ve nihayet tedricî tatbik safhasına geçmekte olan teknik ziraat teşkilâtı Hükümetin köy kalkınması için yeni baştan almaya hazırlandığı esaslı ve mühim yardım hareketleridir.

Bütün bunlarla da; yeni malî portesi ile de; yepyeni bir hüviyete girecek köy; köy işlerinde kendisi için faydalı ve zaruri gördüğü işleri yaparken köylüyü de bu kanunda yazılı yetiştirici vazifeleriyle hayat mücadelesi için hazırlayacak; kendisine yaramıyan ve lüzumlu olmayanları almıyacaktır. Köylü kabiliyetinin ve lûdiyetine, iyi rehberle yaratıcı ve yapıcı kudretine ve hele asırlardan beri onu umumi hizmetlerde şahlandıran imece kudretiyle mütemyiz Türk köylüsü bu imkânlar arasında eser bırakmakta ecdadından hiç de geri kalmıyacaktır.

Şuracıkta şunu belirteyim ki, yol ve diğer birçok köy hizmetlerinin Devlet tarafından yapılmasını ileri süren arkadaşlar bulundu.

Köylüyü çok bağlı bulunduğu köyünün âme hizmetlerinde çalıştırmaktan mahrum etmek onu köy varlığına duyduğu mânevi rabıttan za'fa sevkedebilir. O, köyünün tarihî ile beraber onun çeşmesinde, camiinde, köprüsünde, yolunda, bendinde, odasında... ecdadının şahlanmış hamlelerinin büyük izlerini ve hâtıralarını iftiharla daima seyretmekte ve dinlemektedir. O izletî ve hâtıraları yaşatmak onun mânevi ihtiyacıdır. Ona yapılacak malzeme yardımı, mü-

hendis yardımı, usta yardımı onun çalışma zevkini artırır ve iş aşk ve heyecanını kamçılar. Muvaffakiyet bu mânevi varlığı daîma üstün tutmaktadır. Hâlâ geçen sene büyük bir köyde bir muhtarın; «yolumuzu seve seve yaptık... kumlama plânımızı hazırlamıştık, işe başlıyaçağımız sırada «köylüyü yormayınız, Hükümet yolu kumlar» diye bir hitapla karşılaştık, bu kırmı bir hava yarattı, her kes dağıldı.. Aradan kış geçti, yol da bozuldu. Hükümet vasıtaları gelip hâlâ kumlamıyordu. Zaten kime peşin yardım edecekti? Gelemezdi. Emeklerimiz de heder oldu.. Bizi her zaman iş heyecan ve kudreti üzerinde bulundurusanız yapamıyacağımız iş, deviremiyeceğimiz dağ yoktur» demişti. Bu konuşma ve o yolun feci manzarası, buna munzam köylü teessürü hâlâ gözümün önünde yaşamaktadır.

Yeni tasarı malzeme ve teknik yardım için hükümleri de muhtevidir. Devlet yardım politikası da devamdadır. Eğer umumi helâsına varıncaya kadar her işi Devletten bekler işek hakikaten yüzlerce yıl daha köylerde ne yol yapılabilir ve ne de eser vücuda gelir. Bu takdirde de köy için istediğimiz, mahallî islahatı sağlayacak olan «komün» yetki ve karakteri nazari ve hayali olmaktan ileri geçemez.

Bu arada köy topluluğundan her hangi bir hizmeti için Devlete yardım düşünülmediğini, kanunda böyle bir hükmün asla bulunmadığını bilhassa tavzih etmek isterim. Köy idaresi uzuvlarında yapılan islahat ve tasarıya alınan hükümler bütün dünya komünlerinin bugün dahi canla sarıldıkları bir sistemdir. Diğer mahallî idarelerimize de uygundur ve bu uzuvlar arasında aşağı yukarı bir âhenk yaratmıştır.

Bu suretle halka daha derinliğine gitmek yeni köy meclislerinde ve geniş nispette vatandaş köy işlerinde söz ve rey sahibi yapmak imkânı hâsıl olmuş ve meclis çalışmaları tam ve mazbut ve pratik esaslara bağlanmıştır.

Büyük köylerde yirmiye kadar âzası bulunabilecek köy meclisleri; verdikleri kararları ve kanun hükümlerini tatbik için kendi aralarından seçecekleri 2 - 4 kişilik ihtiyar heyeti ile icraatını da daîma murakabede bulundurabilecektir. Bu demokratik ve muhtar meclis, köy bünyesi içinde ve kendi yetki ve mesaisi dâhilinde âdeta köyünün küçük bir millet

meclisidir. Bunun yaratacağı gurur ve benlik, köylüde umumi hizmetler için uyandıracığı nefse itimat ve heyecan, köy için başlı başına bir kazanç olacak ve bu; köy mesaisinde hakikaten yepyeni varlıklar yaratacaktır.

İera mevkiinde bulunacak muhtar demokrat köy sistemimizdeki asırdide usulü bozularak, yine doğrudan doğruya seçmenlerin seçmesini faydalı bulduk. Bu suretle muhtarlarımızın mevcut âdeti müstahseneye tebaan seçkin köy vatandaşları arasından seçilmesi imkânını yine köylüye bırakmayı, muhtarın köy nüfuz ve otoritesini doğrudan doğruya seçmenlerinden almasını sağlamayı demokratik esaslara en uygun bir esas saydık.

Sayın Remzi Oğuz Arık arkadaşımızın değerli birçok mütalaları arasındaki, muhtarların bilgili ve kültürlü olması hakkındaki temennileri üzerinde biz de çok durduk ve en nihayet tatbik edilen yerlerde çok iyi neticeler veren vazife kursları hakkında kanuna hükümler koymakla telâfiyi zaruri bulduk. Nâsıl ki, ordu kursları, ordu kısa eğitim plânları, hakikaten tetkika ve imtisale değer tesislerdir ve neticeleri çok değerlidir. Temenniye şayandır ki, İçişleri Bakanlığı idarecilerimiz için de buna mütenazır hakiki ve fiilî tedbir alsın.

Yine değerli Remzi Oğuz Arık arkadaşımızın muhtarların vazife yönünden çok ağır yükler altında bırakıldığını söylediler. Biz vazife ve mesuliyet taksimi arasında yetkiye de kıymet vermekle muhtarları tehziz etmeyi ve işlerini bu suretle kolaylaştırmayı düşündük. Kurslar bu arada en mühim rolü oynayabilecektir.

Bu arada muhtarların karakollara düşürüldüğü, fena durum karşısında muhtarlığa iltifat edilmediğini ve otoritesiz muhtarların durumunu arkadaşlar izah buyurdular.

Komün karakteri ile bilhassa tahakkukuna önem verdiğimiz köy ve onun mümessillerinin yüksek şeref ve otoritelerinin her yerde ve her işte hâkim olmasıdır. Bundan sonra, şehir belediye reisinden hukuk ve yetki itibarıyla hiç farkı olmayan ve hattâ ondan fazla Hükümetçilik vasfı da bulunan muhtar, karakol komutanının kapısında nöbette görmemek; bilâkis komutanın köy konağında saygı ile kabul ederek vazifesi etrafında izahat alan muhtar görmek isteriz. Bu tasarınnın bir vazifesi de budur. Bunu sağlamak ve bu otorite saygısını teşkilâtıyla ya-

rattırmak, İçişleri Bakanlığının baş, vazifesidir. Tasarının en mühim kısmı olan malî hükümlere geçiyorum. Yaşayan Köy Kanununun bellibaşlı geliri salmadır. Tarh ve tevzii tamamen ihtiyar meclislerinin takdirine bırakılmış olan salmanın, verginin, mükelleflerin malî kudretleriyle mütenasip olması prensibine tamamen aykırı bir tatbikat arzemiş bulunması, muayyen bir matrahı olmaması bakımlarından çok iptidai ve adaletsiz bir vergi olarak köylü vatandaşlar üzerinde öteden beri ağır bir yük ve hattâ ıstırap mevzuu olmuştur. Hattâ bunun içindir ki, hayır sahibi eedadımız birçok köy işleri için avarız tesis ettiği gibi, «köylüyü salyaneden korumak» gayesiyle de daimî avarızlar tesis ettikleri vakıf kayıtları ile sabittir. Bu da gösteriyor ki, bunun ezici rolü öteden beri köy başında bir belâ gibi durmuştur. Diğer köy gelirlerinin ehemmiyetsizliği dolayısıyla köy vazifelilerinin ücretlerinin karşılanması ve köy hizmetleri için lâzımgelen paranın tedariki hususunda ekseriya şalmaya müracaat mecburiyetinin hâsıl olması bu adaletsiz ve iptidai verginin, yarattığı tazyik ve hoşnutsuzluğu her gün bir kat daha artırmıştır.

442 sayılı Kanunun tedvininden bugüne kadar devam edegelen tatbikat safahatında ıstırap ve adaletsizliğin daha ziyade bu noktada tekâsüf ettiği mütemadiyen görülmüştür; her bakımdan bir ortaçağ kuvvetini taşıyan bu verginin daha âdil bir sistemle tatbiki için mütemadiyen tamimlerle uğraşmış ve hattâ 2491 ve 3664 sayılı kanunlarla yeni yeni esaslar tedvin edilmiş ise de, salma, gayrimuayyen matrahlara dayanan tevzii mahiyetteki hüviyetinden teerrit edilemediğinden netice hemen hemen değişmemiş ve kanun beklenen mesut neticeyi bu yüzden verememiştir. Onun içindir ki; şimdiki lâ-yihanın belli başlı ıslahatçı, kurtarıcı ve yapıcı galip karakteri budur. Ve köyü kalkındırma zaruretinde tam bir ittifak halinde isek - ki, aksi tasavvur olunamaz - bu prensip ve esasın tasarıda mutlaka hâkim bulundurulması ve iktidarın her katı, cezri ve hayati mahiyetteki kararları gibi bunun da tereddütsüz ve cesaretle halli ve müspet neticeye isali zaruridir. Aksi halde başlangıçta arzettiğimiz şekilde köy kalkınması daima bir cepheli kalacak ve köy hedefine ulaşamayacaktır. Bunun içindir ki, yeni Köy Kanunu ile ilmi esaslara dayanan köy gelir sis-

teminin tesisi düşünülürken her şeyden evvel salmanın kaldırılarak tarh ve tahsil usulleri bakımından köylüyü tazyik ve köy adamlarını müşkül duruma düşürmeyecek bir sistemin bulunmasına encümenimizce âzami şekilde dikkat edilmiştir.

Bâriz bir hakikattir ki, köy ve köylü varlığının en büyük mesnet ve servet kaynağı topraktır. Nüfusun büyük ekseriyetinin dayandığı varlık yine topraktır. Devletin başta gelen ana prensiplerinden birisi de; yurttaşı toprağa ve refaha kavuşturmadır. Bu çalışmalar da tatbikatta süratle tahakkuk safhasında, verimi de hayrete şayan inkişaf merhalesindedir. O halde nüfusun mutlak çoğunluğunda vatandaşın kudret ve takatini her an tam bir inkişafı canlandıran her suretle velût ve cömert; toprak gibi sabit bir kaynak ve matrah verirken ve mevcut kanun gereğince bu kaynak sahasında tabiatıyla yapılacak umumi bir tahrir neticesinde elde edilecek Arazi Vergisi inkişafı payından yüzde otuz hisse ayrılabilirken, buna munzam olarak mevcut Bina Vergisi tahsilâtının yüzde yirmisi köye ayrılırken ve bu hisseler vergilere her hangi bir zam yapılmadan köye tefrik edilirken; hâlâ iptidai devletlerde bile bulunmayan salma sistemine sıkı sıkıya sarılmada; köyü ve köylüyü parçalayan; zulüm ve tazyik vesilesi olan; bilhassa son yirmi liralık had karşısında orta halli ve fakara köylüyü rücu suretiyle ezici bir durum arzeden; köylünün istihsal kudretini sarsan ve onun (salgın geldi) bazan da (belâ geldi) diye ifadelendirdiği ve bugün bile keyfi olmaktan kurtulamayan tevzii sisteminde ısrar etmede artık bir mâna, hikmet ve sebep bulunmaması lâzım geldiği kanaatindeyiz. Hele baş vergisini kaldırmakla vergi sistemimizde tam bir cesaretle en büyük inkılâbı yapan ve bu suretle vatandaş kalbinde sonsuz şükran ve minneti üzerine çeken Büyük Millet Meclisinin ondan daha kötü olan ve onun gibi iptidai bulunan ve hiçbir modern devlette yeri kalmıyan bugünkü salmayı da senelerden beri köylünün beklediği şekilde tarihe maledeceği, ve buna ait yapıcı ve kurtarıcı kararını ve receği muhakkaktır. Bunu da belirtmek isteriz ki, komünal sistemi yıllardan beri tatbik ettiğimize bu defa da komün sistemine gittiğimize göre şehir komünleri için tatbik edilemeyen salmanın ve tedvin edilemeyen böyle bir kanun ve usulün köy komünlerine tatbikını istemekteki

isabetsizlik ve adaletsizlik ve hattâ fena bir ikilik açıktır. Buna mukabil gümrük, inhisar, yol ve sairde en çok istihlâk hissesi bulunan köye bütçeden bir şey verilmezken belediye her yıl otuz küsur milyon lira verildiği de yüksek görüşlerinden tabii kaçmaz. Türk köylüsü ve köyü bu tarihî kararı kendi bünyesinden saygı ve en büyük inanç ve sevgi ile çıkardığı Büyük Meclisten haklı olarak bekliyor. Aynı esas ve matrah diğer memleketlerdeki komünlerin muhafaza ettiği ve geliştirmeye çalıştığı baş kaynaktır. Nasıl ki Belçika'da komünlerin bizdeki gibi hisse değil kesir olarak birçok kesri munzamları son yıllarda Devletçe ilga edildiği halde Arazi Vergisine dokunulmamış, hattâ buna 300 ilâve santim konulması kabul olunmuştur. Bu zam komünlere senede bir milyar frank sağlayacak, bununla Arazi Vergisinden aldıkları meblağ 200 milyar franga baliğ olacaktır. Buna rağmen bütçelerindeki açık yine karşılanamamıştır. Bunun için (fon de commüne) namıyla bir sandık teşkil edilmiş; buraya devletin her yıl dört milyar frank vermesi ve bu sandık vasıtasıyla tevziat yapılarak açığın kapatılması zaruri görülmüştür. Görülüyor ki, böyle bir fon komünlerin malî muhtariyeti zedeliyen bir müessese sayılmaktadır. Fransa komünlerinde de gelirlerde en başta Arazi Vergisine dayanılmaktadır. Bizde bu verginin fena tahrir neticesi ıslahı zaruri ve gayriâdil sayılabilecek bazı tarafları muhakkak vardır. Yakında başlayacak tahrirle bunların süratle izale edileceği Hükümet tarafından beyan edilmiştir. Bu takdirde bu da giderilecek demektir.

İşte bu maksatla yukarıda dolayısıyla arzlediğimiz veçhile de yeni bir mükellefiyet ve vergi tahmil etmeden tahriri mütaakıp arazi tahsilâtından % 30, bina tahsilâtından şimdiden % 20 den aşağı düşmemek üzere Vekiller Heyetinece tensip olunacak miktarla umumî tahsilâtta köy idaresine hisse tefrik ve nüfusları nispetinde köylere tevzii, ayrıca köyde tahsil olunan Gelir, Esnaf, Kurumlar Vergisine % 10 zam suretiyle alınacak küçük hisse ile köy sınırlarından çıkarılan her nevi maddenlerden mahallinde alınmakta olan resmin % 10 u Hükümetçe tahsil ve köy idareleri adına, İller ve Ziraat bankalarındaki fonlarına tevdiî sayın Maliye Vekilimizle de mutabakat halinde kabul edilmiştir. Arazi Vergisinin tah-

riri yapılp arazi iştirak hissesi köylere verilineeye kadar, tarh ve tahsil sistemi tamamên gayriâdil, ezici ve ayırtıcı olan bugünkü salmanın yerine mükelleflerin büyük çoğunluğuna şümulü olan ve artık varlık ve bilhassa servetin aşağı yukarı nişanesi bulunan topraktan alınan Arazi Vergisinin sabit matrahına müraعات suretiyle adaleti nispi de olsa temin ve tecelli ettirmek bakımından intikal devresi için muvakkat bir madde ile evvelkinden daha az nispette nevama bir salma tesisi yegâne çare olacaktır.

Bu suretle nispi ve muhakkak çok daha âdil ve hattâ daha az bir teklifle, iki misli ile bugünkü salmayı aşağı yukarı temin ve Hükümet marifetiyle tahsil suretiyle köyü içinde kıvrandığı bir sürü malî ve içtimai dertlerden, Cumhuriyet maliyesini de sona kalan bu iptidai etiketten kurtarmış, köy varlığının bundan sonra olsun muasır medeniyet komünleri gibi kalkınmasına ve onlar arasında yer almasına imkân sağlamış olacağız. Tasarıya ilâve edilen geçici bir madde ile bu maksadın kısa bir zaman için sağlanması encümenimizin ekseriyeti ile uygun görülmüştür.

Köy bünyesinde yeni bir inkılâp yaratacak olan ve birçok arkadaşlarımızın seçim bölgelerinde köylü ile yaptıkları temasta sempati ile karşılandığı anlaşılan bu yapıcı, kurtarıcı ve birleştirici karar ve yeni kaynaklar muvacehesinde elde edilecek gelirin asgari bir hesaba 30 milyon geçebileceği ve bu suretle şimdiki salma gelirini karşılayacağı tahmin edilmiştir.

Asıl mühim noktaya şimdiye kadar umumi efkâra yanlış duyurulan ve hattâ matbuata yanlış aksettirilen bu hüviyet değişiminin tebarüzündedir. Dikkat buyrulursa ortada ne yeni bir vergi ihdası, ne de köylüye yeni bir mükellefiyet tarh ve tahmili vardır. Kısa ifadeyle matrahı bulunmayan, nizama konulamayan, tâbiri âmiyanesiyle ele avuca sığmıyan; muhtarın ve icabında arkadaşlarının keyfi ve hissi görüşleriyle daima şekil değiştirebilen ve mütemadiyen ağırlığı, geliri az köylünün sırtına göken bu ayırtıcı 30 küsur milyonluk takdirî salma seli; bu defa yol değiştirerek tamamen muvakkat, iki üç seneye munhasır bir zaman için ilmî bir inzibat altına da alınarak en

fakir köylüsünden en zenginine kadar her kese varlığına, servetine göre yani toprağının miktar ve kıymetine uygun bir nispetle sabit matrah olan Arazi Vergisi matrahı üzerinde kimseyi sarsmadan, kırmadan, köydeki ikiliği, üçlüğü kaldırarak, hattâ bu defa daha az bir miktar üzerinden aile bünyesini ve istihsal kudretini sarsmıyarak Cumhuriyetin köye akacak ve ona hakkı olan hayatiyeti, ferahlığı, kuvveti verecek ve binnetice köyde yeni bir ahenk ve beraberlik yaratacaktır.

Eğri büğrü, tehlikeli ve sarp yollardan geçerek, etrafını yıkarak, dağıtarak bütün iptidailiği ve tam vahşeti ile 30 küsur milyonu olarak akan bu memba (ki, salma veya köylünün tâbiriyle salgın) şimdi bu yeni, fennî ve ilmî bir kanal yoluyla 20 - 25 milyon olarak akacak olursa, köye de mukadder medeni hayatı getirirsen neden yeni bir yük oluyor? Ve neden umumi efkâra bambaşka bir karakterde zam ve ihdas edilmiş bir vergi şeklinde gösterilmek isteniyor? Umarız ki, bu kadar açık bir hüviyet ve tertemiz bir karakter karşısında değerli arkadaşlar Cumhuriyet köyünü hayati olan bugünkü inkılâp kararıyla kurtaracak olan bu sabit matraha muvakkat bir zaman için geçmede ve birleştirici, kurtarıcı faydasında muhakkak ittifaka varacak ve köyde yeni bir bayram havasını yaratacaktır.

Müsaade buyurulursa biraz da hakikatı rakamların belâgati ile ifadeye çalışalım :

Eldeki ihesai malûmata göre salma, en yüksek tahsil haddini okul seferberliğinin devam ettirildiği 1945 yılında bulmuştur. Buna göre o yıl tahsilât 37 568 487,—liraya yükselmiştir. 1950 de salmadan tahsilâtın 25 869 437,—liraya düştüğü anlaşılmıştır. Bu hesaplarla bütçe yapmayan 150 nüfustan aşağı köyler dâhil değildir. Bu arada bilhassa tevzi ve tahsil şekilleriyle hemen her köyde hâlâ yaşıyan ağır ve gayriciddî durumlar da derhal zâil olabilecektir. Köy topluluğunda yeni bir inkişafın ve daha âdil bir çalışma sisteminin müspet tezahürleri, şükran duyguları arasında süratle görülecektir. Kaldı ki, Maliye Vekâletince tesbit edilen şimdi arzedeceğim ihesai malûmat bu müspet neticenin müjdecisidir. Tesbit edilen malûmata göre :

1 kuruştan 100 kuruşa kadar 4.512.847 kişi
2 154 525 lira Arazi Vergisi vermektedir ki, bu

miktar salma ve arazi mükellefiyetlerinin yarısından fazlasıdır.

101 kuruştan 200 kuruşa kadar 1.428.430 kişi 2 047,860 lira ödemektedir.

201 kuruştan 300 kuruşa kadar 768.824 kişi 1 798.334 lira vergi ödemektedir.

301 kuruştan 400 kuruşa kadar 485.850 kişi 1 586 354 lira vergi ödemektedir.

401 kuruştan 500 kuruşa kadar 321.227 kişi 1 378 063 lira ödemektedir.

Bu hesaba nazaran 7.517.178 az topraklı ve küçük çiftçi ve salma mükellefi 8 965 139 lira vergi vermektedir.

Beş yüz kuruştan fazla vergi ile mükellef olan mütebaki 571.726 toprak sahibi ve salma mükellefi vatandaşın 5 570 017 lira vergi vermesi icabetmektedir. Bu da vasati yuvarlak hesap beher mükellef için 8 - 9 liradır.

Bu da gösteriyor ki, 8.089.904 kişiden ibaret olan Arazi Vergisi ve hattâ salma mükellef adedinin sekizde yedisi gibi büyük bir ekseriyeti; 3664 sayılı Salma Kanununun tahsilini mecburi tuttuğu miktar dununda bir teklife tâbi olabilecektir. Hele mükelleflerin yarısından az fazlası 1 ile 100 kuruş arasındaki iki misli nispeti ve muayyen bir esas üzerinden nevama salma olarak verecektir. ki, beş milyona yakın bu mükellef kitlesi salma tevzi cetvellerinin çoğunda bile görülmiyen ve görülemiyen pek cüzi bir parayı muvakkat bir zaman için vermekle hakikaten tam bir himayeye kavuşmuş olacaklardır. Bu suretle 3664 sayılı Kanunla 20 liradan fazla tarh edilemediğinden açığı doldurmak üzere küçük mükelleflere aledderecat kabarık bir rakamla rücu eden salma yükü artık tarihin malı olabilecektir. Bu; büyük kitle için yeni bir bahtiyarlıktır. Buna mukabil, beş yüz kuruştan yukarı Arazi Vergisi ile mükellef yarım milyon mükellef; nimetlerine göre köy tekliflerine iştirak etmiş bulunacaklar ve bu da muhakkak ki varlıklarıyla mütenasip olacağı için çok daha âdil bir tatbikat olacak ve bu hareket bu gibi vatandaşların sosyal ve ekonomik bünyelerine uygun düşeceği için, bir taraftan nispi bir vergi adaletini tesis edecek; diğer taraftan vatandaşı huzuru kalbe kavuşturacaktır.

Bu rakamlar da; mükelleflerin mühim bir çoğunluğunun bu tasarı ile nispi adalete her suretle kavuşturacağını, külfetlerinin de azalaca-

ğını, köy idarelerinin de büyük bir çıkmazdan halâs olacaklarını ifadelendirmektedir. Muhakkak ki, çok ümit verici ve kurtarıcıdır.

Gerçi bu gelir ile köy filhal tam bir çalışmaya imkân bulamayacak ise de üç yıldan beri Devlet eliyle köylerde tahakkuk ettirilen büyük zirai hamlelere muvazi olarak süratle değişen umumi manzara; köylerin sağlık, bayındırlık ve kültürel durumunda olduğu kadar, gelirlerinin de inkişafı kaydedeceği bir emri aşikârdır.

Deminden beri arzylediğim bu umumi durum karşısında, Sayın Maliye Vekilimizin muatabakatıyla encümenimizce ekseriyetle kabul olunan ve umumi tasviple karşılanan ve köy hayatında yeni bir durum açacak olan bu ümitli kararın alınmasından doğacak nispi adalet; bugünkü salmanın ipkası halinde devam edeceği tabii bulunan tazyik ve adaletsizliğin daima kat kat üstünde kalacaktır.

Yüksek malûmlarıdır ki, köy ihtiyar heyetlerinin alım, satım, icar, ücret ve saire ile zarar ve ziyan işlerinde muayyen hudutlarla mukayyet bir kısım yetkileri hem Köy Kanununda ve hem de Çiftçi Malları Koruma Kanununda vardır ve köy için birhususiyet arzeder. Bu hükümlerin tatbik kabiliyeti olmadığı yolunda bir kanaatin yerleştiği de görülmektedir. Halbuki köylerimizin dağılıklığı, merkezlere uzaklığı ve köy olmak sebep ve haysiyeti ile devam edegelen özelliklerini ve bundan doğan zaruri ve içtimai icaplarını nazarı dikkate alan ve meselelerinin mihrak noktasını köy bünyesinde gören ve orada teksife çalışan idareci ve savcılarını buldukları yerlerle köy heyetlerinin inkılâbımızın örnek bir müessesesi halinde çalıştığını müşahede edenlerimiz de vardır.

Tabiatın bütün hırçınlıklarıyla daima mücadele eden, onlara göğüs geren ve bu safhalarda malının da koruyuculuğunu ve jandarmalığını bizzat yapan köylünün bütün hayat boyunca devam edegelen bu alışkanlığı ve arkası eksilmeyen çalışmaları arasında komşusu ile her hangi küçük ve basit ihtilâfta ecdattan asırlardan beri mevrûs bir alışkanlık ve hattâ itiyat ile hemen köyünün güvendiği otoritesinden mânevi alâka araması ve onun âdil ve babaca görüşüne raptı kalb etmesi ne kadar tabii ve yerinde ise aynı şahıs için bir, iki liralık değerdeki bir alım, satım veya zarar, ziyan ihtilâfı karşısında bu kere işini, gücünü bırakarak ve

hattâ bazan iki, üç günde bile ancak kaza merkezine giderek hanlarda sürünmesi; arzuhalcilere kese silkmesi ve sonra birkaç defa mahkemeye girip çıkması her nimetin ayağına gitmeye başladığı bu devre bilhassa ne kadar bunalıcı bir sükûtu hayal ve teessür vesilesi olur.

Bu maksatla Hükümet her iki kanunda yer alan ve mahallen halli zaruri olan bu yetkileri bazı tadillerle tasarısına yine almıştı. Bu teklif ihtisas encümeni olan Adalet Encümeninin tetkikatı neticesinde aleyhe tecelli etmesi ve bu mütalâaya encümenimizin ekseriyetinin iltihakiyle Hükümet teklifi reddolunmuş, ancak yüz liraya kadar alım satım, ödünç para, mal ve saire ile çiftçi mallarına bu miktarı geçmeyen zarar ve ziyan hallerinde uzlaştırma ve tahkim suretiyle köy heyetlerinin bu gibi hallerde işi halletmesi; kararı öğrendikten sonra 45 gün içinde umumi hükümlere göre yetkili mahkemelere dâva açmadığı takdirde kararın kesinleşmesi kabul olunmuştur. Muhterem Reşit Tarakçıoğlu günün yaşıyan realitesine dayanarak bunun zaruretini tebarüz ettirirken sayın Cevdet Soydan arkadaşımızın uzlaştırma işini bile Anayasaya uygun görmemesi bilhassa dikkate değer. Bu mevzuda sayın Adalet Encümeni Reisi Üstündağ'ın ilmî ve hukuki şekilde meseleyi tenvir ve tavih buyuracaklarından emin bulunuyoruz.

Muhterem arkadaşlar; yüksek sabırlarımızı çok suiistimal ettiğimi biliyorum; ancak millete vaat ettiğimiz köy belediye ve özel idare gibi her biri başlıbaşına halk idaresi ve millet hayatı ile alâkalı kanunlar etrafında geceli gündüzlü vâkı çalışmalarımızın ilk neticesini yüksek takdir ve görüşlerinize sunarken gerek bizi encümente taktip buyuran ve gerekse buradaki samimi ve yapıcı olan tenkidleriyle kuvvetlendiren aziz ve değerli arkadaşlarımıza bilhassa müteşekkirimiz. Uzun izahatımla sabırlarınızı hüsnü idare edemedi isem, bu daha ziyade tasarımı esaslı şekilde okumadan, kanunları mukayese ederek incelemek zahmetine katlanmadan veya okunduğu halde bazı hükümleri hiç de aslıyla münasebeti olmayan şekilde ve bir hata eseri olarak umumi efkârı yanlış aksetmesine vesile veren malûmatı süratle tashih etmek için duyduğum zaruretini bunda en büyük âmil olduğunu arz etmek isterim ve özür dilerim. Bu vesile ile Muhterem Abdürrahman Melek Beyefendinin mütalâalarına temas etmek istiyeceğim... Hükümetin mucip lâyihasın-

da hiçbir şey bulamadıklarımı, tasarıların kalınma tasarısı şeklinde olmadığını, encümenin tasarısı ile büsbütün başka bir maksat takip ettiğini; o derece ki, birtakım malî kaynaklarla tasarıya başka hüviyet verdiğini ve maksadı anlayamadığını söylediler. Misal olarak da hariçten köye gelip ziaat yapacaklardan dönüm başına ikişer lira alınacağından bahis buyurdular ve bunun zürrai ne hale koyacağını sordular ve nihayet İçişleri Komisyonu idareci bir zihniyet ile bunu hazırlamıştır. Bir karma komisyonda tetkika lüzum vardır dediler ve bir de takrir verdiler. Sanıyorum ki, uzun süren mâruzatım muhterem hatibe cevap olmuştur.

Abdürrahman Beyefendi gibi bir arkadaşımızın medeniyet dünyasındaki köylerin komün karakterinin iktisap ettikten; yani muhtar idarelerine kavuştuktan sonra hakiki inkişaf ve imara kavuştuklarını takdir ve kabul buyuracakları muhakkaktır. Hükümet mucip sebeplerindeki veciz ve yerinde olan mühim noktaları da göz önüne alarak encümenimiz; tasarısı ile komün karakterini kabullenmiş ve idari sahamızda köylerimizin inkişaf ve imarını; köy cemiyetinin kültürel ve iktisadi sahada yükselmesi imkânlarını derpiş eylemiş bulunduk. Buna göre teşkilâtçı ve yapıcı tasarımızın bu veçhete göre hazırlanması ve her komün gibi bu hükümleri muhtevi bulunması, bu arada muhtar komünün hakiki ifadesi olan bâzı malî kaynaklara müracaat edilmesi ve buna ait iptidai sistemlerin kaldırılması bir emri tabii ve zaruri değil midir? karakter vâzih olunca maksat ve gaye zaten muayyen ve malûm olmaz mı? Bu arada birçok prensip ve esaslara temas etmeden misal olarak ele aldıkları şu oldu: Hariçten köye geleceklere dönüm başına iki lira köy payı almak! Mevzuu tavzih edeyim :

Birçok yerlerde hakiki ve hükmi şahıslar ticaret maksadiyle arazi kiralıyarak ziraat yapmaktadırlar. Bu zevat hâlâ yaşayan 3664 sayılı Kanuna göre köy nimetlerinden istifadelerine göre salmaya tâbidirler. Her türlü vesaitle köyün yollarından mütemadiyen faydalanan; inçabati tedbirlerinden ve köy vatandaşına hak edilen her umumi tesislerden köylü kadar istifade eden; bütün resmî muameleleri köy idarelerince yürütülen ve köyde her kolaylığı gören ve bir tek kelime ile köyün her nimetinden kayıstiz şartsız istifade eden böyle bir vatan-

daşın onun külfetine de iştirak etmesi kadar tabii bir hareket olamayacağı bir emri aşikâri değil midir?

Salma ilga edilince ticaret maksadiyle köy bünyesinde bulunmanın ve yaşamının tabii bir icabı olarak köy sınırı içinde devamlı olarak temin edilen bu nimetlere mukabil köy idaresi; dönüm başında iki lirayı geçmemek üzere bu gibilerden bir köy payı almak yetkisine sahip olacaktır. İki lira âzami huduttur. Mahallî ziraai duruma göre bunun miktarını köy meclisi tâyin eder. Bu 50 kuruş da; bir lira da olabilir. Buna göre söz gelimi Amik ovasında pamuk eken yüksek bir sermayedar dönüm başına faraza bir lira verirse ecaba bu kilo başına kaç kuruş değil; kaç para tutar? Ve bu ziraati taziyik eder mi? Bunu her türlü nimetten faydalandığı köye ödemenin yüksek bir sermayedar için ayrıca bir nimet ve vicdan huzuru yaratacağını çok muhterem Abdürrahman Melek Beyefendinin takdir buyuracaklarını sanıyorum! Bu arada tasarının bir karma komisyonda müzakeresi taleplerine teması zaruri görüyorum. Tasarısı tamamen idari hükümleri muhtevi bir kanundur. Yetkili ihtisas komisyonunda alâkahılar huzuriyle müzakere mevzuu olmuştur. Tasarısı içinde köy dâvaları gibi mühim kısımlar için İktüzüğe göre yetkili komisyonun mütalâası da alınmıştır. Teknik denilebilecek yegâne hüküm; köyün yapacağı işler sayılırken 26 ncı maddede sayılan hizmetler, bunlar eski tasarıda da mevcuttur. Tamamen Devlet kanunlarıyla hem ahenktir. Yalnız burada komüne ayrılan kısmın mevzuuna işaret olunmuştur. Bunlar da yapılırken hizmet bakanlıklarının bu işteki mütehassısları ve yetkilileri hazır bulundurmuş, fikirleri alınmış ve müzakerelerden sonra kabul olunmuştur. Meselâ her evde üstü kapalı kuyulu bir helâ bulundurma, köy mezarlığını tesis etmek, ahırlarla odaları bölme ile ayırmak, köyün tarlaya, vaylaya, pazara, istasyona... Giden yolunu yapmak, verilecek plâna göre köy konağı yapmak, ihtiyaca göre müsafir odası yapmak, su arıklarını açmak ve yapmak, damızlık almak, meslek kurslarının köyde açılması için çalışmak ve benzeri gibi vazifeler için yani aşağı yukarı bir maddede toplanan hizmetler için bir karma komisyon kurulacak idari bütün hükümler yeni baştan incelenecektir. Bu suretle bu yıl da bununla geç-

cek, köylü beklie dursun, Köy Kanunu bu defa da Yüksek Meclisinizden çıkamıyacaktır.

Arkadaşlar; bu talep tüzük hükmüne tamamen muhaliftir. Buna encümen olarak iştirak etmiyoruz. Sözüme başlarken (İdarei Kura) Kanununun; 442 sayılı şimdiki Köy Kanununun geçirdiği safhalardan bir nepze arzetmiştim. İdarei Kura Kanununda malî hükümler şimdikiinden çok geniş tutulduğu ve Devlet vergilerinin ekserisine komün adına zam derpiş edildiği ve hattâ kesrimunzam tarhi salâhiyeti de köye verildiği ve bu hizmetler orada da muhtelif şekillerde bahis konusu olduğu halde hiç birisi ne başka bir komisyona ve ne de karma komisyona gitmiştir. Her iki tasarı da köy dâvaları ve etrafındaki hükümler için yalnız Adalet Komisyonunun mütalâası alınmıştır. Tüzük icabı bu olduğu gibi köy kanunlarında ve bu kanunlara zeyil olarak çıkan 9 - 10 kanunda hep bu yol takip olunmuş, tüzük ve teamül hilâfı bir yola gidilmemiştir. Dikkat buyurulursa Cemal Reşit Beyefendi de bütün bu vakıalara rağmen tasarrufların Bütçe Encümenine tevdiini ileri atmış. Yüksek Heyetiniz de bunu reddetmiştir. Bunu başka bir cepheden şimdi de muhterem Abdürrahman Melek Beyefendi tekrarlıyorlar. Yani onu bu defa Karma Komisyon teklifi takip ediyor. Yüksek Heyetinizin büyük takdirle tevali eden bu ısrarlı taleplere cevabını verecektir?

Arkadaşlar; Mâruzatıma son verirken şunu da arz edeyim; biz köye düne kadar hiçbir şey vermedik. Buna rağmen köylü nasırlı eli ve alın teriyle takatının üstünde, eser ve neticeler verdi. Bugün iktidar bu yönden ona varlığını açtı; imkân olan her yardımı seve seve veriyor ve vereceğiz. O şimdi büyük bir ziraat, iktisat ve imar hamle ve hummasının mukaddemesindedir baş döndürücü bir çalışma başlamıştır. Liyakatını şimdiden göstermiştir ve gösterecektir. Bu baş döndürücü tahavvül ve inkılâp onun kudret ve liyakatının belîğ ifadesidir. Ona; onun zekâ ve kabiliyetine, büyük liyakatına inandıkça, malî ve mağdi imkânlar verdikçe onu belâlardan, salgınlardan kurtardıkça ve ona güvendikçe bize her yıl yeni yeni iş meydan muharebeleri zaferlerini tesit ettireceğine bütün inan ve imanımızla eminiz.

İşte şimdi 20 milyon Türk köylüsü bu yüksek itimadınıza liyakatını ızhar ederek Büyük Meclisinizden Anayasası olan bu kanunu en büyük heyecan içinde ona süratle armağan etmenizi bekliyor. Encümeniniz bu çok içten temenniye huzurunuzda tekrar arzetmekle ve bu vesile ile de bahtiyarlık duyar. (Sürekli alkışlar).

REİS — Remzi Oğuz Bey, söz aldınız. Fakat Heyeti Umumiyenin yorulduğunu müşahede ediyorum. Oturuma 15 dakika ara veriyorum.

Kapanma saati : 17

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 17,15

REİS — Reisvekili Muzaffer Kurbanoğlu

KATIPLER : İhsan Gülez (Bolu), İbrahim Kirazoğlu (Kayseri)

REİS — Oturumu açıyorum efendim.

Remzi Oğuz Arık.

REMZİ OĞUZ ARIK (Seyhan) — Efendim, bu güzel kanun dolayısıyla kendi Grupumuzun noktai nazarını daha evvelce bildirmiştim. Şimdi naçiz şahsım adına, şimdiye kadar konuşulan şeylerden de mülhem olarak, bu kanun üzerindeki noktai nazarlarımı dermeyan etmek mecburiyetinde kaldım.

Daha evvelce de arzettiğim gibi, bu kanun muhakkak ki büyük bir hüsnüniyeti belirten bir hamledir. Bunda şüphe etmiyorum. Fakat hüsnüniyetle hüsnühareket arasındaki farkı yalnız hâkim değil, sizler de takdir edecek vaziyettesiniz.

Hüsnüniyet, hakikaten bu komünsal diyebileceğimiz büyük tasarıda kendini göstermektedir. Fakat bu büyük tasarı, daha evvelce de

kısmen temas ettiğim ve şimdi daha açık temas edeceğim birtakım tenakuzları ihtiva etmektedir. Bu tenakuzları açıkça, kendi kendimize söyleyelim ki maddelerin müzakeresinde yanlış bir istikamete gitmiyelim ve hakikaten istenildiği gibi, temenni ettiğimiz gibi bir netice alalım.

Muhterem arkadaşlarım, Baha Beyi sabırla ve zevkle dinledim. Hakikaten köy, birçok defalar meyzu olarak Devlet tarafından ele alınmıştır. Bu ele alındığının vesikalarını verdiği zaman bu vesikaları tahattur ettim. Bu vesikalarda asıl beni endişeye sevkeden nokta şudur : Her zaman köy, bilhassa buna nazarı dikkatinizi celbederim, idare çarkının içinde bir parça haline getirilmiştir. Her ne zaman Devlet, hüsnüniyetle köyü eline almışsa, onun tarihinin, onun coğrafyasının ona bahşettiği hususiyetleri param parça ederek alelâde bir parça haline düşürmüştür. Köyün, idarenin elinde bir kum tanesi haline getirilmesi, ta evvelki Devlet ananelerinin devam ettiğini göstermektedir. Bunu azapla ve ehemmiyetle arz ediyorum. Köyü, bu adı müsaade ediniz tekrar edeyim, 14 Mayıs ruhuna uygun bir şekilde ele almak istiyorsak, köyü idare mekanizmasının elinde bir küçük kum tanesi halinden çıkarmak, onu, sahiden bir milletin şahsiyeti mâneviyesi halinde ele almak lâzımdır. Bir yağın lâkırdı, bir yağın madde, köye muhtariyet, köye şahsiyeti mâneviye vermek ve netice itibarıyla köyün idare mekanizması bakımından bir eleman olamamaktadır. Benim naçiz olarak gördüğüm ilk acı netice budur. Methal kabilinden temas ettiğim bu noktadan sonra sözlerimin ikinci bir kısmı da şu olsun :

Gereğe, bu kanunun hakikaten bize izahını yapabilmek, anlaşılmasını kolaylaştırmak için onun esprisini, ruhunu verir. Dikkatle okuduğumuz zaman görürüz ki, daha evvel de söylediğim o müthiş hatalardan basma hatası, redaksiyon hatası, o tahamül fersa hataların müşkülâtını yine, yine okuduktan sonra karşınızda bu gerekçe ile bulunan Hükümetin tasarısı ile komisyon tasarısı arasında hakikaten az münasebet olduğunu tesbit edersiniz. Bu, garip bir hâdisedir. Bu, kanunun tevhit edici bir görüşle incelenmeden bize getirildiğini âdetâ fısıldamaktadır.

Endişe ettiğim noktalardan birisini arz edeceğim :

Biz bu kanunu niçin sevinçle karşılıyoruz? Bu kanunu getiren dostlar ne iddia etmektedirler?

Biz bu kanunla köyün muhtariyetini âzami hadde vardırılmak istemekteyiz. Komün, komünal kelimeleri, köyün muhtariyetini âzami dereceye vardırılmak için kullanılan kelimelerdir. Bu suretle köy, âzami muhtariyete erecektir, nasıl erecektir? Bize birer, birer izah etmektedir. Efendüm bir defa bir Meclis var, eskiden alelâde bir seçim mekanizması olan dernek yerine bir Meclis ikame etmekteyiz. Onun alelâde şahsiyetsiz muhtarını gayet büyük şahsiyete eriş-tirmektedir. Onun hakiki, malî imkânlarını kendisinin temin etmesi ve tahsil etmesi için imkân vermekteyiz. Bilhassa onun kendisine lüzumlu olan çalışmaları seçmesine ve bu çalışmaları bir programa bağlamasına imkân vermekteyiz ve saire.

Başheca unsurlarını ortaya koymaya çalıştığım bu meşhur muhtariyetin üzerinde durduğumuz zaman insan hakikaten sevinçle şaşırıyor. Evet bütün bunlar, doğru, ama netice? Bütün bunlar bir nahîye müdürünün tasdikına bağlıdır. Mesele buradadır. Nahîye müdürü tasdik etmedikçe bütün bu kocaman hazırlıklar sıfıra münceer olmaya mahkûmdur. Nerede kaldı köy muhtariyeti?...

Efkârımız, iki şey arasında bocalamaktadır. Birisi şu : Köyü boğazından yakalamışız, bir türlü pençemizden salıvermek istemiyoruz. 118 seneden beri bu, öyle bir yakalayış ki, nezübillâh. Şimdi onu elimizden çıkardığımızın farkındayız. Yeni bir zihniyetin tâ; ufuklardan üzerimize ve kulaklarımıza nefhettiği ulvi ses meebur ediyor, bu esiri azat etmeye, fakat itiyat ve yeni politik zihniyetle aman, aman elimizden kaçıyor denmektedir. Bir taraftan onu hakikaten şahsiyetine kavuşturmak istemekteyiz, fakat arkasından, katiyen elimizden bir defa çıkarsa bir daha yakalayamayız mülâhazasıyla boğazını kavramaktayız. .

Aziz dostlarım, nahîye müdürlerimizin elinde münakaşasını yaptığımız zamanı bir defa hatırlayalım. İşte o, münakaşasını yaptığımız şeyin eline tekrar teslim etmekteyiz. Böyle bir şeyi benim havsalam almamaktadır.

İkinci nokta, köyde salmayı kaldırmak gibi mübeccel bir gayeyi bu tasarıda memnuniyetle görmekteyiz. Bu salma, hakikaten saldırma gibi bir şeydir. Ve köyün bağına saplanan bir şey, salma değil, saldırma.. Bu 110 senelik değil, 600 senelik bir saldırıdır. Bu saldırı, bu teşebbüs ile belki beşinci, belki sekizinci defa Anadolu köyünün bağından çekilmek istenmektedir. Tebşir ediyorum, muhterem arkadaşlar, bunun yerine, imeceyi getirmiş ve koymuşlardır. Demin köyeülüşü beraber yaptığımız arkadaşım burada Türk köyü, kendisinin tarihî gelişme icabı kendisine düşen vazifeleri yapar, dediler. Türk köylüsü 900 senedir seve seve yapmaktadır. Vermediği şey kalmamıştır. Bugün verecek tek şeyi yoktur. O kadar yoktur ki, deminden beri meradan baltalıktan bahsettiler. Bunlar nerededir? Anadolu sadeyağı yiyemez hale gelmiştir. Ölçüsüz bir makine ithali yüzünden bir makine maşatlığı haline gelecektir ve bir parya haline gelmeye başlayan yeni âlem ister istemez çiğnenen meraları ortadan kaldıran bir saldırmanın tamamiyle altında ezilmektedir ve tekrar ediyorum, yüzüne bakmadığımız ay çiçeği, pamuk yağı, hele hiç sevmediği zeytin yağını kapışmak için fırsat arıyan benim Kozan'ın köylerinde, sırf pamuk yağı yemeleri yüzünden gözleri görmez olanları gördüm. Bu meseleler ortadan kalkmak üzere dir. Bu meseleyi ortaya gözünüzün önüne getirin. Vere vere hiçbir şeyi bulunmıyan bir kimse tasavvur ediniz, bundan imece istiyoruz. Asıl müthiş meseleyi kabul ediyoruz ki tatlı sözlerle bâzı şeyleri yapmaya imkân olduğuna ve bunu yapmaya imkân olduğuna ikna ettik. Bu yapmaya ikna ettiğimiz meseleler arasında geçende de temas ettiğim yol meselesi vardır. Yine demin arkadaşlarım; çeşmesini, yolunu ve sairesini yapar, dediler ve sonra da yaptığı yolun meerasını anlattılar. Arkadaşlarım, yolu yaptılar, seve seve yaptılar ve ondan sonra başladılar şikâyet etmeye; Devlet gelip bir türlü kumlamıyor diye. Aziz dostlarım, biz yol meselesini ne zaman anlıyacağız? Hakikaten et yememekten ve kuvvetli gıda almamaktan kolunda cân kalmıyan bu vatandaş, yol gibi mühim ve büyük bir dâvada nasıl yalnız bırakacağız? Gittiğiniz, gezdiğiniz yerleri göz önüne getiriniz. Her sene yaparız, her sene yıkılır. Bunu ben Ceyhan için, Kadirli için söylemiştim. Bunu bütün memleket için söyleyebiliriz. Arkadaşlar; 14 Mayıs'tan önceki dostlarımızı niçin tenkid et-

tik? Mektep meselesini bir belâ haline getirmişler mi idi? Bunu kendilerine, biraz acı da olsa söyledik. Mektebi yalnız bina olarak yapmak kâfi değildir.

Sonra; büyük milletlerin hepsi yüzde yüz okur yazar oldukları için büyük millet vasfını kazanmamışlardır. İstatistiklere bakınız; büyük milletlerin hepsi yüzde yüz okur yazar oldukları için mi büyük millettir? Doslarım; büyük millet olmanın şartları başkadır. İşte bizim eski dostlarımız bunlardan tegafül etmişlerdir. Yoldan geçerken, trenden geçerken görürsünüz; bir sürü çocuk peşimize, gazete, gazete diye takılır. Okumayı bu kadar seven bu insanlar sizden gazeteyi sigara sarmak için istemezler. Bu insanların okumaya karşı büyük iştiyakları vardır. Fakat mektebi köylülere bizzat yaptırmanın zamanı geçmiştir. Şimdi tatbik etmek istediğimiz plân ve formül şudur; naciz kanaatime göre, Devlet hangi şeyden vergi alıyorsa o şeyi köyde yeni bir para almadan yapmağa mecburdur. Bunun haricinde yeni formüllerle köylüyü şuraya buraya çekmenin zamanı değildir.

Doslarım, işte bu şekilde imece ve nefret ettiğimiz salma yüzünden, köylünün kadını ana olmaktan, sevgili olmaktan çıkmıştır. O artık hemşire ve nişanlı değildir. Ancak zorla sürüklenen bir işçi haline gelmiştir. Bu meseleyi objektif olarak nazarıma koyup samimi olarak ele almamız lâzımdır. Bu itibarla salmayı kaldırdık diyen dostlarımızın zihniyetini tenkit ederken imeceyi koyduran zihniyeti de tenkit etmek isterim. Tenakuzun ikincisi budur.

Üçüncü tenakuz : Daha evvelde işaret ederek naçizane dedim ki; bu kanunu bir kalkınma kanunu gibi ele alanlar aldanırlar. Zaten komisyon sözcüsü de bunu gayet güzel ifade etti. Bu mevzuda bugün getirilen bu kanun bir köyü kalkındırma kanunu değildir. Bu kanun, siyasi, medeni, idari vazifeler yapmak kabiliyetinde olan, hakikaten muhtar bir köy bünyesi meydana getirme kanunudur. Binaenaleyh bu kanunun maddelerini gözden geçirirken onu bu devletin yapacağı büyük kalkınma kanunu gibi mütalaa ve fikir yürütmek külfetinden dostlarımı korumak isterim. Bu kanunu 20 nei asırda bütün dünya medeni milletlerinin kâffesinin görüşü ve dileği olarak, idari, medeni ve

siyasi ve kendi kendini idare eden en küçük muhtar idaremiz kanunu olarak ifade etmekten vazgeçemiyeceğim.

Arkadaşımız kendilerini müdafaa ederlerken köye şunu yaptık, bunu da yapacağız, imkânlar ve saireden bahsettiler. Arkadaşlar, bunlar bisut meselelerdir, bunlardan vazgeçelim. Tekrar ediyorum, kalkınma kanunu değildir, bunu yerine koyalım, ona göre konuşalım.

Dördüncü noktaya geliyorum, dördüncü nokta mali hükümlerdir. Benim muhterem dostlarım mali hükümler üzerinde uzun uzadıya durdular. Bilmiyorum, Maliye Vekilimizle muhterem komisyon bütün noktalarda mutabık mıdır? Mutabık iseler, ben birçok arkadaşlarımızın hilâfına kendilerini tebrik ederim; hakikaten büyük bir incelikle, hüsnüniyetle köşe, köşe kapı, kapı varidat, gelir aramak hususunda yorulmuşlar ve bizim bu tasarıya bu hususta yeni hükümler koymuşlar; nasıl hürmetle karşılamaz insan? Ciddeten en nazik noktayı düşünürüz, maddeler getiririz, ondan sonra da Napolyon'un veriği cevap gibi «barut yok.» deriz, mesele de biter, ebediyen biter. Bunu önlemek için, muhterem komisyon, çok büyük emekle bu eseri meydana getiren kıymetli arkadaşlarımız mali meseleleri de ele almışlardır. Kemal Bey arkadaşımızın söyledikleri haklıdır, bendeniz de naçiz kanaatimle kendilerine iştirak ederim, istatistik hayalî değildir. Beş milyonu mütecevaz memleket insanı cüzi Arazi Vergisi vermektedir. Bir lira olan bu verginin iki liraya çıkması büyük bir mesele değildir, fakat damlıya damlıya göl olur, bununla büyük imkânlar hazırlanacaktır. Onun için tasarı hazırlanmaya kadar böyle etraflı bir istatistik levhası vermesini ancak memnuniyetle karşılarım.

Diğer taraftan 18 nci ve 19 ncu madde ile, Hükümetin 26 nci ve 27 nci maddelerindeki uzun listeler hakikaten çok faydalıdır.

Bir noktaya daha temas edeceğim.

Komisyon sözcüsü arkadaşımız buyurdular ki, biz ne Arazi Vergisine ne de diğer vergilere katıyen bir zam yapmadık. Komisyonun bize getirdiği tasarının son maddelerine, muvakkat maddelerine baktığımız zaman gayet sarih olarak bu ilâveleri görürsünüz. Arkadaşlarım bundan zühul mü etti? Çok ehemmiyetli olan bu zam sarıhtır. Ben bundan dolayı kendilerini

tenkid etmedim. Ama buradaki ifadeleri bu meselede tenakuza düştüklerini göstermektedir.

Bu itibarla buna dikkat etmelerini rica ediyorum. Müdafaa ettikleri esas haklıdır. Niçin çekiniyorlar, neden tenakuza düşüyorlar?

Diğer taraftan birçok ecnebi misalleri ele aldılar ve bizim Türk köylüsüne fonlar yaparak hakikaten onu kurtarabileceğimizi söylediler.

Dostlarım, bu meselede iş görüyorsunuz ki, iki unsura dayanıyor: Birisi devlet unsurudur, diğeri ise köyü eline teslim edeceğimiz insanların keyfiyeti meselesidir. Bu ikisine komisyonca temas edilmemiştir. Bunu da bir eksik olarak bulmaktayım. Bu, maddelerin müzakeresi sırasında muhakkak tedavi etmemiz lâzımgelen bir yaradır. Sizleri fazla rahatsız etmemek için bunları kısaca arz ederek sözlerimi bitireceğim.

Son olarak şunu kaydetmek istiyorum: Ben bu tasarımı, tarihin seyrine karşı âdeta bu memleket çocuklarının el ele vererek karşı koymaya azmedişi gibi görüyorum. Bunun için de heyecanım büyüktür.

Köy ve şehir olarak, her tehlike müvacehesinde samimiyetle kendi hasta bağını geren bu memleket çocuklarının şu muazzam dâvası karşısında heyecana kapılmamak imkânsızdır. Yalnız, arzettiğim gibi, tasarıda noksan gördüğüm düzeltilecek bâzi taraflar da vardır.

Hürmetlerimle arkadaşlarım.

KÂZİM ARAR (Çankırı) — Komisyonun bir sual.

REİS — Buyurun.

KÂZİM ARAR (Çankırı) — Son tahrir 1936 yılında yapılmıştır. Arazi kıymetleri o tarihten bugüne kadar kaç misli artmıştır? Komisyon bu artışı yüzde kaç nispetinde kabul etmiştir?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ BAHA KOLDAŞ (Çorum) — Biz İçişleri Komisyonu olarak arazi tahririnin detayıyla meşgul olmadık. Yalnız arazi bâreminin, on altı esas üzerinde Maliye Bakanlığınca tesbit edildiğini ve esas arazi tahririnden sonra bunların yükseldiği ve fakat bunların büyük ekseriyet olmadığını Maliye Bakanlığından öğrenmiş bulunuyoruz.

NECDET YILMAZ (Bursa) — Bir sual.

REİS — Buyurun.

NECDET YILMAZ (Bursa) — Bina Vergisinden % 20 kısmının köy payı olarak tefrik edil-

mesi tesbit ve kabul olunmuştur. Bina Vergisi mahallî idarelerin ve özel idarelerin gelirleridir. Bu açığı vilâyetlerin ne suretle karşılayacakları da bu kanunla tesbit edilmiş midir?. Bu hususta komisyonun mütalâasını öğrenmek istiyorum.

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA BAHA KOLDAŞ (Çorum) — Bu mevzuu kendileri komisyonunda dâhil bulunduğu zaman görüştük. Bunun diğer vergilerin göstereceği inkişaf payı ile

karşılacağını gerek mahallî idare ve gerek Ma-liye Vekâleti temsilcileri izah etmişlerdir. Esasen son Özel İdare Kanunu ile özel idarelerden ayrılmış olan paylarla bu tabiatıyla kapanmış vaziyettedir.

REİS — Efendim, başka söz isteyen yoktur, vakit de gecikmiştir. Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 17,35

4. — SORULAR VE CEVAPLAR

A — YAZILI SORULAR

1. — *Trabzon Mebusu Cemal Reşit Eyüboğlu'nun, Karadeniz'in Doğusundaki vilâyetlerde yaşayan halkın iktisaden kalkındırılmasını sağlamak için buralarda dokuma, çimento fabrikaları ile gübre ve balık sanayii gibi sınıai tesislerin vücuda getirilmesi ve bu işlerin bir programa bağlanması hakkında ne düşünüldüğüne dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli ve İşletmeler Vekili Sıtkı Yırcalı'nın yazılı cevapları (6/983)*

27. III. 1953

B. Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın yazılı olarak İşletmeler Bakanı ile Ekonomi ve Ticaret Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına tavassutlarımı dilerim. Saygılarımla.

Trabzon Milletvekili
C. R. Eyüboğlu

Soru :

Karadeniz'in Doğusundaki illerimizde yaşayan halkımızın, nüfus kesafetinden ve iktisadi şartların kifayetsizliğinden mâruz bulunduğu geçim darlığı malûmdur.

Toprak darlığı sebebiyle bu bölge halkının iktisaden kalkındırılması daha ziyade, oralarda sınıai tesisler vücuda getirmekle mümkün bulunmaktadır; her yıl mütemadiyen artan nüfusun bir kısmının başka yerlere göçtürülmesi ise ancak bu sanayileşme hareketinin muayyen bir seviyeye ulaşmasından sonra düşünülmek icabeder.

Bu bölgenin nüfus kesafeti itibarıyla en başta gelen vilâyeti Trabzon'dur. Trabzon'da, 33

bin iğlik bir dokuma fabrikası, orta büyüklükte bir çimento fabrikası, gübre ve balık sanayii gibi, sınıai kalkınmayı sağlayacak tesisler vücuda getirilmesi C. H. Partisi Hükümetleri zamanında düşünülmüş ve bu işler bir programa bağlanmıştı. Bu programın tatbiki cümlesinden olarak, liman inşasına ve bir tütün imal ve bakım fabrikası tesisine başlanmıştı.

14 Mayıs 1950 genel seçimlerine takaddüm eden propaganda devresi içinde C. H. P. yukarıda işaret ettiğim tesislerin 1950 - 1954 devresi içinde tahakkukuna çalışılacağını, mahallî seçim nutuklarında halka vadetmiş, buna mütenazır olarak D. Parti il teşkilâtı da halka aynı şeyler için söz vermişti.

D. P. Hükümetlerinin şimdiye kadar bu sahada, Trabzon'da her hangi bir teşebbüsü görülmemiştir. Sermaye ve müteşebbis fıkdanı, Trabzon'da sınıai inkişafın ferdi teşebbüs yoluyla tahakkukuna imkân vermemektedir.

Hükümetçe bu hususta ne düşünülmektedir?

T. C.

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı 15.5.1953
Hususi Kalem Müdürlüğü
Sayı: Genel : 28315
Özel : 1/204

T. M. M. Reisliğine

31.3.1953 tarih ve 4990/11054 sayılı yazıya cevaptır :

Karadenizin doğusundaki vilâyetlerde yaşayan halkın iktisaden kalkındırılmasını sağla-

mak için buralarda dokuma, çimento fabrikaları ile gübre ve balık sanayii gibi sınai tesislerin vücuda getirilmesi ve bu işlerin bir programa bağlanması hususunda ne düşünüldüğüne dair Trabzon Mebusu Cemal Reşit Eyüboğlu tarafından verilen yazılı soru önergesi hakkındaki mütalâamız aşağıda arz olunmuştur :

İşletmeler Vekâletinin mütalâasında da tebarüz ettirildiği gibi, sınai tesisler vücuda getirme işi hususi teşebbüse bırakılmış olup Trabzon'dan vekâletimize her hangi bir hususi müracaat da vâkı olmamıştır.

Balıkçılık, Karadeniz halkının iktisaden kalındırılması ve hayat standartlarının yükseltilmesi için üzerinde ehemmiyetle durulacak bir mevzudur.

Bu pölgede cinsleri farklı olmakla beraber, senenin her mevsiminde bol miktarda balık çıktığı bilinmekte ise de bunu sıhhat ve katiyetle teyideden rakamlar henüz elde mevcut değildir. Bu bölge balıkçıların balık avı için kullandıkları vasıta ve malzemenin ise denizlerde ve derin sularda balık avlamaya müsait olmadığı da göz önünde bulundurulacak olursa balık sanayiinin kurulmasından evvel bunun iktisadi olup olmayacağı mevzuunun tetkiki ve bu sanayii besliyecek kifayette balığın mevcudiyetinin tesbiti zaruri görülmüştür.

İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesine bağlı Hidrobiyoloji Enstitüsü uzmanlarına ilâveten F. A. O. Teşkilâtının yardımı ile temin edilen beş uzmandan çeşitli ihtisas sahibi olan üçü Karadeniz bölgesinde muhtelif cephelerden tetkikler yapmışlardır. Bu tetkikler daha da devam ederektir. Henüz katı neticeler alınmamış olmakla beraber ilk tetkik ve temaslar neticesinde bu bölgede balık yağı, balık unu ve balık konservesi mevzularına şâmil bir balık sanayiinin kurulmasının iktisadi olacağı ve bunu besliyecek kifayette balık avlamanın imkân dâhilinde bulunduğu intibai alınmıştır. Tetkiklere ait raporlar alınca icabına göre hareket edileceği tabiidir.

Balık yağı ve unu fabrikalarının tesisi, memleketteki hayvan tavuk yemi, yağ, sabun, deri sanayii ile ilgili olup Türkiye'nin bu sahadaki ihtiyaçlarını daha müsait şartlarla karşılamayı temin edecek mahiyettedir.

Diğer taraftan balık müstahsılını modern av vasıta ve malzemesi ile teşhizat etmek için Et ve Balık Kurumu vazifelendirilmiş olup temin edilen ağ iplikleri ve deniz motorları tevzi edilmektedir. Kredi ile yapılan bu muamelelere devam edilecektir.

Diğer taraftan avlanacak balıkların sıhhi olarak muhafazasını ve istihlâk merkezlerine devamlı ve istikrarlı bir şekilde sevkini temin için ve bu muntakada balık sanayiinin de kurulabileceği göz önünde bulundurularak Trabzon'da Samsun ve Sinob'da soğuk depoların inşaa ve tesisine başlanmış olup bunların Sonbahara kadar hizmete tahsis edilebileceği umulmaktadır. Bunlara ilâveten Karadeniz Ereğlisi'nde ve Zonguldak'ta iki soğuk deponun inşasına başlanmış bulunmaktadır. İşlerin inkişafına uyularak diğer şehirlerde de soğuk depolar kurulması imkânları tetkik edilecektir. Aynı zamanda bu bölgenin balık istihsalini iktisadi ve sıhhi şartlara uygun olarak istihlâk merkezlerine ulaştırmak için bir miktar frigorifik ve termos tesisatlı vagon ve nakliye gemileri temin edilmiş bulunmaktadır. İhtiyaç halinde bunların artırılacağı tabii olduğu gibi aynı tertibatlı kara nakil vasıtalarının tedariki için de gerekli tetkikler yapılmaktadır.

Saygılarımla arz ederim.

Ekonomi ve Ticaret Vekili
Enver Güreli

T. C.
İşletmeler Bakanlığı
Etüd ve Plân Kurulu
Başkanlığı
Sayı Özel : 4/752

6.V.1953

Büyük Millet Meclisi Reisliğine
31 Mart 1953 tarih ve 11054/4990/6/983 sayılı emirleri karşılığıdır.

Karadeniz'in Doğusundaki vilâyetlerde yaşayan halkın refahını temin maksadiyle buralarda sınai tesisler vücuda getirilmesine dair Trabzon Mebusu Cemal Reşit Eyüboğlu tarafından verilen yazılı soru önergesinin cevabı ilişik olarak takdim kılınmıştır.

Keyfiyeti üstün saygılarımla arz ederim.

İşletmeler Vekili
S. Yırcalı

Karadeniz'in Doğusundaki vilâyetlerde yaşayan halkın iktisaden kalkındırılmasını sağlamak üzere buralarda sanai tesisler vücuda getirilmesine dair Trabzon Mebusu Cemal Reşit Eyüboğlu tarafından verilen yazılı soru önergesinin cevabıdır

1. Mahallî hammaddeleri değerlendirmek suretiyle dahili istihlâkte ihtiyaç hissedilen veya ihraç mümkün görülen bazı maddeleri imal etmek üzere, sanai tesisler vücuda getirme işi hususi teşebbüse bırakılmış olduğundan Trabzon'da, mahallin şart ve imkânlarına uygun olarak halk tarafından her hangi bir sanai teşebbüse girildiği takdirde vekâletimizce mümkün teknik yardımlar yapılabilecektir.

2. Etibankın Murgul Bakır İşletmesi bacalarından intişar eden kükürtlü gazların civardaki bitki ve ormanlara yapmakta olduğu tahripkâr tesirleri önlemek maksadıyla bir asit sülfirik fabrikasının kurulmasına karar verilerek teşebbüslere geçilmiştir.

Etenebi firmalardan istenen tekliflerin 10 Haziran 1953 tarihine kadar Etibanka verilmesi gerekmekte olduğundan ihalenin 31.VII. 1953 tarihinde yapılması umulmaktadır.

Kurulacak tesis üniteleri ve kapasiteleri şöyle olacaktır :

a) Günde 160 ton kapasiteli bir asit fabrikası ;

b) Günde 500.000 Nm³ hacmündeki reverber fırını gazlarını muhite zararsız hale getirecek tesisler ;

3. Soruda bahsi edilen diğer hususlar Ekonomi ve Ticaret Vekâletini ilgilendirdiğinden, burada üzerinde durulmamıştır.

2. — *Malatya Mebusu Mehmet Kulu'nun, Arapkir Kazasındaki Küçük Sanatlar Kooperatifinde vukubulduğu söylenen süiüstimaller hakkında bir muamele cereyan edip etmediğine dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli'nin yazılı cevabı (6/995)*

1. IV. 1953

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına
Aşağıdaki sorunun Ticaret ve Ekonomi Vekâletince yazılı olarak cevaplandırılmasına yüksek delâletlerini saygı ile arz ederim.

Malatya Mebusu
Mehmet Kulu

1. Malatya'ya bağlı Arapkir Kazasındaki küçük sanatlar kooperatifinde birçok süiüstimal ve fenalıklar vukubulduğu söylenmektedir.

2. Bu hususta vekâlete bir işaret var mıdır?. Var ise tahkikata başlanmış mıdır?. Ve tahkikat ne safhadadır?.

T. C.

Ekonomi ve Ticaret

Bakanlığı.

15. V. 1953

Hususi Kalem Müdürlüğü

Sayı : Genel : 28317

Özel : 1/206

T. B. M. M. Reisliğine

3. IV. 1953 tarih ve 6/995 - 5030/11118 sayılı yazıya C :

Arapkir kazasında Küçük Sanatlar Kooperatifinde vukubulduğu söylenen süiüstimaller hakkında bir muamele cereyan edip etmediğine dair Malatya Mebusu Mehmet Kulu tarafından verilen yazılı soru önergesi hakkındaki mütalâamız aşağıda arz olunmuştur :

Arapkir Dokumacılar Kooperatifinde süiüstimal ve yolsuzluk vukubulduğuna ve keyfiyetin müddeiumumilikçe tahkik edilmekte olduğuna dair mezkûr kooperatif ortaklarından Mehmet imzasıyla 6. IV. 1953 tarihinde bir tel alınmıştır.

Şikâyet konusunun mahiyeti hakkında Malatya Valiliğinden telle malûmat istenilmiş ve Malatya Valiliğinden alınan mütemmim malûmata ve talebe istinaden mahalline vekâletimizce bir müfettiş gönderilmesi için 20. IV. 1953 tarihinde Teftiş Heyeti Reisliğine gerekli emir verilmiştir.

Saygılarımla arz ederim.

Eko. ve Ticaret Vekili
Enver Güreli.

3. — *Çorum Mebusu Ahmet Başbüyük'ün, Toprak Mahsulleri Ofisi alam merkezlerindeki muamelelerin ıslahı ve muvakkat alam merkezlerinin daimileştirilmesi hususunda ne gibi tedbirler düşünülüyor olduğuna dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli'nin yazılı cevabı (6/1037)*

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Aşağıdaki sorularımın Ekonomi ve Ticaret Vekili tarafından yazılı olarak cevaplandırıl-

masına delâletleri saygı ile rica olunur.

1. Umumiyetle Ağustos - İkinci Teşrin aylarında köylüler mahsullerini satmak üzere Toprak Mahsulleri Ofisi alım merkezlerine hücum etmektedirler. Kantar, memur azlığından bu aylar zarfında vatandaşların günlerce mahsullerinin alınmadığı, böylece günlerce ofis önlerinde bekletildikleri de bir hakikattir.

1953 mahsul yılı içinde bu durumun tamamen veya kısmen ıslahı bakımından bakanlıkça ne gibi tedbirler alınması düşünülmektedir?

2. Bâzı kasabalarda, ezümle İskilip, Osmaniçık, Mecitözü kazalarında ekseriyetle mahsuller pazara arz edilip külliyetli miktarları düşük fiyatlarla serbest piyasada satıldıktan sonra Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından muvakkat alım merkezleri açılmaktadır. Bu yüzden müstahsilin zararları olmaktadır.

1953 mahsul yılı içinde bu gibi gecikmelerin önlenmesi için şimdiden düşünülmüş tedbirler var mıdır?

3. Toprak Mahsulleri Ofisinin muvakkaten açılan alım merkezleri mübayaa ettikleri mahsulleri ekseriyetle ertesi senenin Nisan veya Mayıs aylarında ellerinden çıkarmakta ve yeni mahsulün pazara gelmesine birkaç ay kalmış bulunmasına rağmen teşkilât tamamen kaldırılmaktadır. Birkaç ay sonra tekrar kurulan bu teşkilâtın birkaç ay için kaldırılmasını icabet-tiren sebepler nelerdir?

Teşkilâtın lâğvı dolayısıyla ayrılan ve yeniden teşkili sebebiyle vazifeye başhyan memurlara verilen harcırahlarla ambar, daire tedari-kindeki müşkülât nazara alınarak muvakkat alım merkezlerinin daimileştirilmesi düşünülmekte midir?

4. Mübayaa miktarları beş bin tona yaklaşmakta olan Mecitözü ve İskilip alım merkezlerinin daimileştirilmesi şimdiden düşünülmekte midir?

Çorum Milletvekili
Ahmet Başbüyük

T. C.

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı 15 . V . 1953
Hususi Kalem Müdürlüğü

Genel: 28316
Sayı Özel: 1/205

T. B. M. M. Reisliğine

24 . IV . 1953 tarih ve 6/1037, 5176/11382

sayılı yazıya C:

Toprak Mahsulleri Ofisi alım merkezlerindeki muamelelerin ıslahı ve muvakkat alım merkezlerinin daimileştirilmesi hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair Çorum Mebusu Ahmet Başbüyük tarafından verilen yazılı soru önergesi hakkındaki Vekâletimiz mütalâası aşağıda arz edilmiştir:

1. Toprak Mahsulleri Ofisinin alım yerlerinde evvelki senelerin tecrübeleriyle o senenin istihsal tahmini nazarı itibara alınarak memur, kantar ve diğer vasıtalar bulundurulmakta fakat kampanya içerisinde mahdut bâzı günlerde müstahsılın her hangi bir sebebe binaen topluca iş yerine gelmesi âni olarak iş hacmini yükseltmekte ve bu hal kısa bir müddet beklemeyi intağ etmektedir.

Meselâ: Geçmiş yıllar almaları ve o yılki istihsal durumu nazarı itibara alınarak günlük alım miktarı tahmin esasına göre tâyin ve tesbit edilen bir Ofis alım merkezi, havaların yağışlı gitmesi dolayısıyla birkaç gün tahminin dışında alım yapmakta, havaların düzelmesi ve yolların müstahsılın alım merkezine gelmesine imkân vermesi üzerine o merkeze arzedilen mal miktarı birdenbire tesbit ve tâyin edilmiş olan miktarın bir kaç misline çıkmaktadır. Bu sebepler muvacehesinde muayyen bir kapasiteye göre ayarlanmış olan o iş yerinin personel ve kantar mevcudu alımın aynı gün bitirilmesine imkân vermektedir.

Tabii ve mücbir sebepler tahtında meydana gelen ve gelmesi her zaman için melhuz bulunan bu kabîl beklemeleri önlemek maksadiyle Ofis memurlarının mesai saatleri haricinde hattâ, geceleri ve tatil günleri dahi çalışmalarını emir ve temin edilmiş ve bu sene yeniden baskül ve memur da alınmak suretiyle müstahsıl malının günü gününe mübayaaı tedbirleri kuvvetlendirilmiştir.

2. Ofisin muvakkat alım merkezlerinden bir kısmı, bundan önceki yıllarda yapılan almaların miktar ve seyri göz önünde tutularak esasen istihsal mevsimine girilmeden, Haziran ayının ikinci 15 günü içinde faaliyete geçirilmektedir. 1952 - 1953 kampanya yılında bu şekilde faaliyete geçirilen Ofis muvakkat alım merkezleri yekünü 94 tür.

İstihsal durumu ve mübayaaı hakkında katî bir kanaate varılamıyan mahallerde, ancak,

mahsul durumunun tesbitinden sonra muvakkat alım merkezleri açılması kabil olabilmektedir. İskilip ve Mecitözü de bu şekilde faaliyete geçirilen yerler arasında olup, İskilip 15 . VII . 1952 tarihinde, Mecitözü de 8 . VIII . 1952 tarihinde yani tam istihsalin idrak ve piyasaya arz edildiği devrede çalışmaya açılmıştır. Mevzuubahis yerlerde geç faaliyete geçilmesi gibi bir durum görülmemiştir.

1953 - 1954 kampanyasında da Haziran ayı içinde faaliyete geçirilecek muvakkat alım merkezleri tesbit olunmuştur. İskilip ve Mecitözü de tesbit olunan merkezler arasındadır.

3. Ofisin muvakkat kurduğu alım ekipleri daimî teşkilât kurmayı icabettirmeyecek hacimda istihsal yapan bölgelerde açılmaktadır.

Daimî teşkilâtı icabettirecek miktarda mübaya ve muhafaza lüzumu hâsıl olan yerlerde-

ki muvakkat alım merkezleri daimî ambar şefliği haline getirilmektedir. Nitekim 1952 yılında 26 muvakkat alım merkezi daimî ambar haline getirilmiş ve 1953 yılında da 35 muvakkat ekibin daimî alım merkezi haline getirilmesi için formalitesi ikmal edilme üzere.

4. Geçen yıl İskilip ve Osmançık'ın müşterek alımları 2027 tonda ve Mecitözü'nünkü de 3747 tonda kalmıştır. Bu miktarlar daimî teşkilât kurulmasını icabettirecek seviyede görülmemiştir.

Bu yıl adı geçen yerler mübayaalarında bir artış kaydedildiği takdirde buraların da daimî alım merkezleri haline getirilmesi tabiidir.

Saygılarımla arz ederim.

Ekonomi ve Ticaret Vekili
Enver Güreli